

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Zuzana Černá

**Etika práce se synchronem v televizním
zpravodajství a publicistice**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Zuzana Černá**

Vedoucí práce: **PhDr. Martin Lokšík**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2011

Hodnocení:

Bibliografický záznam

ČERNÁ, Zuzana. *Etika práce se synchronem v televizním zpravodajství a publicistice*. Praha, 2011. 77 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Martin Lokšík.

Abstrakt

Bakalářská práce *Etika práce se synchronem v televizním zpravodajství a publicistice* rozebírá problematiku užití synchronních výpovědí v rámci mediálních obsahů a způsob jejich úpravy. Vše je zasazeno do etického rámce a snaží se odpovědět na otázku, kam až může novinář zajít, aby se nedopustil manipulace s originálem.

Dílní částí této práce je také analýza reportérských vstupů, stand-upů. Analýza mapuje práci všech tří celoplošných televizních stanic, respektive jejich hlavních zpravodajských relací. Na vybraných příkladech se snažím demonstrovat největší chyby, kterých se reportéři z mého pohledu dopustili.

Předmětem druhé části analýzy jsou dva konkrétní případy práce se synchronem, které byly zpochybněny. Prvně se jedná o případ napadení České televize za vytržení slov z kontextu ze strany politika Petra Nečase. Druhou, již uzavřenou záležitostí, se zabývala i Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Jde o událost z jara roku 2010, kdy do médií unikl neformální rozhovor tehdejšího předsedy ODS Mirka Topolánka pro magazín LUI.

V prvních dvou kapitolách přidávám teoretický rámec jak od filozofických tak mediálních teoretiků, včetně popisu kodifikovaných pravidel vycházejících z etických kodexů České televize a BBC i zákonů.

Třetí kapitola tvoří přechod od teorie k praxi a prostřednictvím zkušeností vedoucích pracovníků zahraniční redakce zpravodajství České televize se soustředím na systém editoriaální politiky zpravodajství. Tato kapitola má za cíl odpovědět na otázku, jakým způsobem se vyhnout možnému napadení ze strany respondentů kvůli manipulativnímu zásahu do jejich výpovědi. Pro doplnění kontextu uvádím také teorii a vývoj práce se synchronem.

Abstract

The thesis *Ethics of working with synchron in TV News and Publicistics* analyzes the use of synchronized statements in media contents and the method of their preparation. Everything is integrated into an ethical framework and seeks to answer the question of how journalists can process the original material avoiding the misrepresentation of the data acquired.

Certain parts of the thesis are devoted to the analysis of stand-ups. The analysis describes the work of all three national television stations - Czech Television, TV Nova and TV Prima, or mainly their main news broadcasts. The selected examples are trying to demonstrate the greatest mistakes which, from my point of view, reporters have committed.

The second part of the analysis deals with two specific cases of working with synchrons which have been challenged. There is a former case of a charge of the Czech Television. The politician Petr Nečas accused the medium of taking some of his words out from the context. The second issue, already settled, was dealt with by the Council for Radio and Television Broadcasting (RRTV). It is an event from the spring of 2010, when an informal conversation between ODS chairman Mirek Topolánek and the general editor of LUI magazine was promoted in the media.

The first two chapters also contain a theoretical framework from both the philosophical and media theorists, including a description of codified rules of ethics in the Czech Television and the BBC and the law.

The third part is the transition from theory to practice and through the experience of managers of foreign news editors of Czech Television the main focus is on a system of editorial policy of TV News. The chapter aids to answer the question of how to avoid potential accusation by the respondents because of the manipulative intervention in their testimony. To complete the context I also describe the theory and the history of the work with synchron.

Klíčová slova

synchron, etika, Česká televize, TV Nova, TV Prima, Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, rozhovor, zpravodajství

Keywords

synchron, ethics, Czech Television, TV Nova, TV Prima, RRTV, interview, TV News

Rozsah práce:

Text má 92 136 znak včetně mezer.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. května 2011

Zuzana Černá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce PhDr. Martinu Lokšíkovi za svědomité vedení a konstruktivní kritiku, pracovníkům České televize, jmenovitě Martinu Řezníčkovi, Jakubovi Szántó a Bohumilu Vostalovi, i Vilmě Huškové z RRTV za cenný dialog, který mi byl inspirací i zdrojem při psaní této bakalářské práce.

Děkuji také svým rodičům a přátelům za podporu, které se mi od nich za celou dobu studia dostávalo.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

ČERNÁ ZUZANA

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2008

E-mail diplomantky/diplomanta:

zuzana.cerna89@gmail.com

Studijní obor/typ studia:

Žurnalistika/prezenční studium

Předpokládaný název práce v češtině:

Etika práce se synchronem v televizním zpravodajství a publicistice

Předpokládaný název práce v angličtině:

Ethics of working with synchron in TV News and Publicistics

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: *ZS 2012*):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)

LS 2011

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Cílem práce je na konkrétních případech České televize, kterými se zabývala Rada ČT či soudy, rozebrat problematiku práce se synchronem v televizním zpravodajství i publicistice. Práce se zaměří na technologicko-realizační a etické aspekty střihu a pozměňování reality, v tomto případě výpovědi korespondentů, médií. Cílem je také na základě obecně platných etických pravidel a konkrétních doporučení v českých i zahraničních etických kodexech jednotlivých mediálních skupin posoudit, zda byla konkrétní napadení České televize ze strany politiků oprávněná. Okrajově se v práci promítne také vztah politické reprezentace s veřejnoprávním médiem.

Při psaní práce hodlám čerpat z archivu ČT. Pro teoretické podložení materiálu budu vycházet z legislativních i etických norem České republiky v komparaci s podobnými normami v Evropě, popřípadě USA.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Teoretický rámec – představení již existujících pravidel korespondujících s tématem práce z etických kodexů v českém prostředí i v zahraničí; obecné principy etiky; teoretické postupy práce se synchronem a jeho digitální úprava (stříhání) do zpravodajského/publicistického celku;

média a politický vliv

2. Metodika práce – rozbor užitého postupu praktického zkoumání, předmět a rozsah deskripce, způsob a postup případové studie
3. Praktická část – vyhledání konkrétních, politicky napadených zpravodajských a publicistických materiálů odvysílaných Českou televizí a jejich rozbor na základě teoretických pravidel; tato část se bude zajímat mj. těmito subtématy:
 - Jakým způsobem stříhově zasahovat do celistvých výpovědí a zároveň je nezkruslit?
 - Pravidla v etických kodexech a jejich praktická aplikace
 - Které články kodexů jsou nejčastěji napadány a opodstatněnost střetu?
 - Provázanost politické reprezentace s Českou televizí a role obou stran ve vzájemném působení
 - Jaké zájmy novinář sleduje metodikou stříhu?

Předpokládám, že se práce v průběhu zpracování rozvine v jednotlivé konkrétní a úzce specifikované podkapitoly.

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Vybrané zpravodajské a publicistické příspěvky a relace České televize, respektive jejího digitálního kanálu ČT24, od května 2005.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

případová studie, deskripce, komparace

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4

- Přináší teoretický rámec způsobu provedení kvalitativní analýzy. Přibližuje metody, nástroje, výstupy a jejich praktickou interpretaci. Případová studie je chápána jako metoda kvalitativního výzkumu, která přináší podrobnější, názornější, úzce vymezené a snáze interpretovatelné výsledky.

KEEBLE, Richard. *Ethics for Journalists*. London: Routledge, 2001. ISBN 0-415-24296-7

- Tuto knihu bych ráda využila jako teoretický materiál o etických dilematech v současné žurnalistice. Inspirativní je především kapitola 10 – *The ethical challenge: how you may respond*

KUČERA, Jan. *Stříhová skladba ve filmu a v televizi*. Praha: AMU, 2002. ISBN 80-7331-896-2

- Teoretická příručka principu stříhové skladby a vytváření filmových TV děl, popisující zároveň jeho vztah ke skutečnosti – principy zobrazování. Ve své druhé části kniha přibližuje konkrétní možnosti stříhu.

McCULLOUGH Carroll, Victoria. *Writing News for Television*. Salem: Iowa, 1997. ISBN 0-8138-2533-4

- Praktická příručka pro žurnalisty pracující v audiovizuálních médiích se zabývá v první řadě jazykovou

podstatou televizního zpravodajství. Druhá část zahrnuje část *Interviewing and Reporting a Producing*, ve které se autorka věnuje problematice vytváření rozhovoru a kompletaci do formy televizního příspěvku.

MENCHER, Melvin. *Basic Media Writing*. The McGraw-Hill Companies, 1999. Šesté vydání. ISBN 0-697-35368-0

- Práce, která ve své čtvrté části na konkrétních příkladech demonstruje principy psaní a vytváření mediálních výstupů. Pátá část dopodrobna rozebírá právní a etické normy, které žurnalistickou práci ovlivňují.

ROBERTS-BRESLIN, Jan. *Making Media: Foundations of Sound and Image Production*. Oxford: Focal Press, 2008. Druhé vydání. ISBN 978-0-240-80907-6

- Publikace seznamuje se základními koncepty mediální produkce. Vzhledem ke své době vzniku pokrývá také aktuální koncepci digitálních technologií a jejich promítání do žurnalistické práce.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6

- Thompson přináší shrnutí základních přístupů k etice v průběhu dějin a jejich aplikaci na řešení konkrétních případů. Pro tuto práci budou stěžejní především kapitoly *Situační etika* a *Svědění*.

WILSON, John. *Understanding journalism: a guide to issues*. London: Routledge, 1996. ISBN 0-415-11598-1

- Základní novinářská příručka shrnující pravidla vybraných britských regulátorů, ze kterých vychází i kodexy dalších evropských médií. Stěžejní pro tuto práci bude kapitola třetí *Editorial values*.

WHITTAKER, Ron. *Video Field Production*. Mountain View: Mayfield Publishing Company, 1989.

- Ron Whittaker se v rozsahu tří kapitol zabývá elektronickému zpracování zpravodajství, principů editování a technice editování.

YORK, Ivor. *Basic TV Reporting*. Oxford: Focal Press. Druhé vydání. 1991.

- Další z řady publikací, která odráží etické zázemí novinářské práce a zároveň popisuje reportérskou praxi v pojetí toho, kdo prezentuje a recipientovi konstruuje realitu.

ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex České televize* [online]. Česká televize: c1996 – 2010, aktualizováno

2010-02-12 [cit. 2010-02-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct/kodex/index.php>

- Nejnovější etický kodex České televize jakožto nenutnější minimum eticky správných přístupů k novinářské práci.

Best Practices for Television Journalists. Arlington: The Freedom Forum, 1991.

- Praktická brožura přináší výklad klíčových otázek novinářské praxe. Ve stručnosti shrnuje elementární postupy vytváření interview pro zpravodajství v kontextu etických a zákonných norem.

Média a realita 04. Brno-Krávův Hora: Vydavatelství MU, 2003. ISBN 80-210-3308-8.

- Sborník prací mediálních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, který se ve své druhé kapitole věnuje propagandě, manipulaci a jejich historickým podobám.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

BENEŠ, Martin. *Profese televizního redaktora z pohledu vývoje technologií*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2007. Vedoucí bakalářské diplomové práce PhDr. Martin Lokšík

GAUDLOVÁ, Lucie. *Etické aspekty využití odposlechnů a skryté kamery v televizním zpravodajství a publicistice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2010. 59 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Martin Lokšík.

KIČMEROVÁ, Lada. *Používání neetických prostředků v televizní žurnalistice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2005. Vedoucí bakalářské diplomové práce PhDr. Milan Šmíd

VACÍŘOVÁ, Martina. *Využití nových komunikačních prostředků v televizní žurnalistice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2007. Vedoucí bakalářské diplomové práce PhDr. Martin Lokšík

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO OBOU KOPIÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

ÚVOD.....	2
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A METODOLOGIE ZPRACOVÁNÍ	4
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ	4
1.1.1 <i>Slabá místa v mediální praxi v kontextu úprav originálního materiálu.....</i>	<i>5</i>
1.1.2 <i>Etika a její formy.....</i>	<i>8</i>
1.2 NOVINÁŘSKÁ ETIKA A JEJÍ REGULACE	9
1.2.1 <i>Externí regulace.....</i>	<i>11</i>
1.2.2 <i>Interní regulace.....</i>	<i>13</i>
1.2.3 <i>Rada pro rozhlasové a televizní vysílání</i>	<i>16</i>
1.3 METODA VÝZKUMU.....	18
2 PRÁCE SE SYNCHRONEM V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ	19
2.1 METODY ZPRACOVÁVÁNÍ SYNCHRONNÍCH ČÁSTÍ AV VÝSTUPŮ	21
2.1.1 <i>Fleš jako přiznaný zásah do toku synchronů</i>	<i>22</i>
2.1.2 <i>Dabing a parafráze jako nástroj zahraničního zpravodajství.....</i>	<i>25</i>
2.1.3 <i>Stand-up a jeho výlučné postavení</i>	<i>27</i>
2.2 KONTROVERZNÍ PŘÍPADY MEDIÁLNÍ PRAXE	40
2.2.1 <i>Česká televize a její zásah do rozhovoru s politikem.....</i>	<i>40</i>
2.2.2 <i>Práce novinářů s rozhovorem neurčeným pro publikování</i>	<i>44</i>
ZÁVĚR.....	52
SUMMARY	54
POUŽITÁ LITERATURA.....	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	61
PŘÍLOHY	62

Úvod

Etika práce se synchronem je v rutíně televizního zpravodajství velmi aktuální, palčivou a nedořešenou otázkou. Další kontroverze přináší i provedení a úprava synchronních výpovědí. Tato bakalářská práce se proto snaží problematiku komplexně popsat a na praktických příkladech ukázat úskalí této roviny novinářské práce.

O tom, jakým způsobem pracovat se souvislými výpověďmi respondentů v případě synchronů a se stand-upy v případě synchronních výpovědí, se vedou odborné diskuse od doby, kdy zvuk vstoupil do filmové řeči. S nástupem digitální úpravy videí v druhé polovině sedmdesátých let se práce novinářů razantně zrychlila, čímž se dostala pod tlak a musela čelit rozporům z hlediska oborové etiky vůbec. Otázka nakládání s rozhovory je pak jednou z prvních, která se ve všech druzích diskusí objevuje.

Řešení konkrétních pochybení většinou zůstávají na úrovni mediálních rad a samoregulačních orgánů a v odborné literatuře není možné najít ucelené závěry pramenící z dosavadních zkušeností. Literatura, která by uspokojivě zkoumanou oblast pokrývala, je taktéž nedostatečná.

Neexistence kvalitní odborné literatury mě vedla k tomu, že jsem volila literaturu jen rámcovou a v práci čerpám převážně ze zkušeností pracovníků médií a jejich interních pravidel.

Oproti původnímu záměru práce jsem své bádání rozšířila ze synchronu ve smyslu rozhovoru na synchronní výpovědi, k nimž řadím také výpovědi redaktora, tedy stand-upy. Kromě České televize se věnuji i dalším dvěma celoplošným vysílatelům TV Nova a TV Prima, což mi dovoluje vytvořit širší kontext a srovnat aktuální postupy práce redakcí zpravodajství českých audiovizuálních médií. Naopak jsem upustila od hlubšího zpracování vztahu politické reprezentace s Českou televizí, jak jsem původně zamýšlela, a to z důvodu ucelenosti práce, která by se tímto prvkem tematicky roztržila. Případná provázanost se stala v kontextu témat mé práce marginální.

Základ předkládané bakalářské práce tvoří dvě analytické podčásti. Klíčovými prvky jsou dva rozhovory z roku 2010. Zprvce rozhovor reportéra České televize Bohumila Vostala s premiérem Petrem Nečasem, jehož zpracování se stalo předmětem kritiky ze strany Vlády české republiky. Vostal natočil exkluzivní rozhovor s Nečasem, v němž předseda vlády opakuje, že ministr zahraničí nemá nárok vědět o dohodách premiéra a prezidenta republiky. Výsledná reportáž se věnuje právě komplikovanému

vztahu těchto tří představitelů vrcholné politiky, což ale Vláda ČR ve svém prohlášení odmítá.

Za druhé jde o interview bývalého předsedy Občanské demokratické strany Mirka Topolánka s redaktorem magazínu LUI, který původně nebyl určen pro publikování. Jeho únik do médií ale rozpoutal diskusi o mediální manipulaci s pořízenými nahrávkami. Topolánek v únoru 2010 u příležitosti focení pro zmíněný magazín poskytl neformální rozhovor, v němž se velmi laicky vyjadřuje o menšinách. Nahrávka se ale přes deník Blesk dostala do médií, která v některých případech nedokázala reflektovat skutečnost a nechala se strhnout bulvární tendencí, která provázela otevření případu.

Práce si klade za cíl shrnout dosud roztříštěné úvahy o hodnotách novinářské práce primárně v rovině nakládání se synchronními výpověďmi. Snaží se dodat diskusi o etice širší rámec opírající se o obecná pravidla novinářské etiky. Zpracované analýzy mají přispět k tomu, aby si novináři uvědomili rizika své práce, a upozornit na rozporuplné případy, které praxi vytváření mediálních obsahů provázejí.

1 Teoretická východiska a metodologie zpracování

1.1 Vymezení pojmů

Pojem etika se vykládá jako soustava mravních zásad, morálka, mravnost.¹ Nový akademický slovník cizích slov dále definuje pojem synchron. Chápe ho jako „*pracovní postup při výrobě zvukových filmů, jehož výsledkem je přenesení obrazového a zvukového záznamu na společný pozitivní film*“.² Vedle synchronu uvádí také doplňující synchronii, což je „*současná existence, současný průběh jevů, současnost, soudobost...*“.³

Z těchto dvou definicí je snadné odvodit, který skladebný prvek televizní reportáže označujeme jako synchron. Jde o tu část rozhovoru, v níž současně vidíme a slyšíme aktuálního mluvčího. Ve slangu žurnalistů zabývajících se audiovizuální tvorbou se objevuje výraz „mluvící hlava“.

U práce žurnalistů se často hodnotí tzv. objektivita. Problémem však zůstává její nepřesná, jasnými mantinely nevytyčená, definice. Obecnou formulací (nevymezující však pojem v kontextu novinářské práce) je nezávislost na subjektivním vlivu, nestrannost, nezaujatost a věcnost.⁴ Vágní je v tomto ohledu také § 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, který uvádí jen, že provozovatelé poskytují objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů.⁵

Při detailnějším posuzování stížností na neobjektivní a nevyvážené informace a v případě soudních sporů s vysílateli, argumentuje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV) tím, že zmíněné pojmy jsou obecně natolik známé, že jsou srozumitelné každému a není potřeba je dále definovat (vysílatelé se brání udělení pokuty regulačním úřadem s tím, že objektivita postrádá jasné vysvětlení včetně zákonného stanovení, a proto je rozhodnutí RRTV nepřezkoumatelné a nesrozumitelné,

¹ KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. S. 218. ISBN 978-80-200-1415-3.

² KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. S. 764. ISBN 978-80-200-1415-3.

³ KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. S. 764. ISBN 978-80-200-1415-3.

⁴ KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. S. 564. ISBN 978-80-200-1415-3.

⁵ Zákon č.231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně jiných zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

tudíž by mělo být zrušeno). Na argumentaci RRTV přistoupil i soud. Pojem objektivita tak z důvodu obecné známosti nemusí být blíže specifikován jako právní pojem.

Nejvyšší správní soud a Městský soud v Praze konkrétně uvedly: „*Pojmy objektivní a vyvážené jsou obecně známé, srozumitelné a často užívané i v běžném jazyce. Mají-li být informace objektivní a vyvážené, musí v maximální možné míře odpovídat skutečnosti a přinášet pohledy všech zúčastněných tak, aby si adresát těchto informací na jejich základě mohl vytvořit o dané problematice vlastní kvalifikovaný názor.*“⁶

Mediální teoretik Denis McQuail upozorňuje, že objektivita je jen dílčí součástí širšího pojmu pravda a nesmíme ji s ní zaměňovat. Mezi hlavní rysy objektivity řadí:⁷

- osvojení si pozice odstupů a neutrality ve vztahu k předmětu zpravodajství (vyloučení subjektivního pohledu či osobního zaujetí)
- absenci stranění (nestavět se ve sporech na ničí stranu a zdržet se jakékoliv předpojatosti)
- oddanost přesnosti a dalším kritériím pravdivosti (např. relevance a úplnost)
- absenci skrytých motivů nebo služby třetí straně

McQuail však auru objektivity v zápětí sám podkopává. Kvalitní informace musí podle něj být objektivní tedy přesná, vyčerpávající a úplná, nicméně neměřitelnost těchto hodnot sama podněcuje otázku, co je vlastně samou podstatou objektivity. Důsledkem je absence univerzálního chápání nezbytnosti, oprávněnosti a dosažitelnosti ideálu objektivity.⁸

1.1.1 Slabá místa v mediální praxi v kontextu úprav originálního materiálu

Řada teoretiků medií, kteří se ve svém zkoumání dotkli také etiky práce novináře a zobrazování skutečnosti médií, vyjádřila značnou skepsi vůči vyváženosti a nenapadnutelnosti médií. Nejčastěji zmiňují předpojatost a angažovanost.

⁶ KALISTOVÁ, Kateřina. *Objektivita a vyváženost*. Praha: 17. února 2011.

⁷ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. S. 210. ISBN 978-80-7367-574-5.

⁸ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. S. 210-213. ISBN 978-80-7367-574-5.

Podle Denise McQuaila je základní problém v tom, že média jsou principiálně předpojatá a míra jejich předpojatosti stále roste. Existuje mnoho druhů zpravodajské předpojatosti založených na lži, propagandě nebo ideologii. Předpojatost v obsahu zprávy přitom McQuail chápe jako zkreslení reality, negativní zobrazování nejrůznějších menšin, přehlížení či nesprávnou interpretaci role žen ve společnosti nebo preferování určité politické strany či filozofie.⁹ Z těchto závěrů lze vyvodit, že každé médium je předurčeno k tomu, aby sledovanou situaci zkreslovalo, a to buď podle ekonomické závislosti či ideologické blízkosti.

Zkreslení, jinak nazývané jako manipulace, ať už slovy, zvukem, či obrazem, je technologicky povětšinou velmi jednoduché. Pro čtenáře, posluchače či diváka ale nemusí být nikterak postřehnutelné, a to především díky technickým možnostem, které se médiím naskytují. Tím přísněji by však mělo být postihováno, a to také proto, aby se (hlavně veřejnoprávní) média vyvarovala bouřlivých diskusí o funkci, standardech a opodstatnění jejich existence. Zárný příklad popisuje ve své knize *Jak novináři manipulují* Bernard Goldberg, který v devadesátých letech upozornil na liberální zaujatost médií. Dlouholetý novinář televizní stanice CBS kritizoval vlastního zaměstnavatele za to, že do zpravodajství zcela jasně promítá své názory a názory svých reportérů, a to prostřednictvím nevyváženosti a jednostranné interpretace problémů. Goldberg byl za svůj komentář, který publikoval na stránkách *Wall Street Journal*, pranýřován vedením CBS.¹⁰

Manipulovat lze přitom ve všech fázích výroby mediálního obsahu. Jednak jednostranným smýšlením novináře, který opomíjí rozdílné pohledy na věc, a jeho chybami v podkladech a analýzách. Jednak způsobem zobrazení situace, kladením sugestivních otázek v případě rozhovorů či nástroji technického rázu, které využívá především kameraman (technik, střihač). Právě práce s obrazem je výsadní specifikum televize jako média.

Uznávaný mediální teoretik Němec Stephan Russ-Mohl ve své knize *Žurnalistika* v této souvislosti jednoznačně tvrdí, že možnost manipulovat s obrazovým a zvukovým materiálem je velká, dokonce větší než v případě tištěného slova ve formě citátů.¹¹ Má na mysli hlavně emocionální náboj, který je nutnou součástí televizního

⁹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2002. S. 287. ISBN 8073675749.

¹⁰ GOLDBERG, Bernard: *Jak novináři manipulují*. Praha: Ideál, 2005, 227 s. ISBN 80-901017-8-X.

¹¹ RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. S. 128. ISBN 80-247-0158-8.

vysílání, a to v míře větší než u psaného slova tištěné či online žurnalistiky. Svou moc média demonstrují už použitím kamery a stylem práce kameramana, který dokáže zcela změnit výsledný dojem, jenž pak předá divákovi. Podílí se na něm světlo, úhel, stříh, záběrová skladba a další.¹²

Díky nedokonalostem lidského vnímání, které je částečně podprahové, je lehce možné lehce, zvláště v případě audiovizuálního média jakým je televize, vzbuzovat u diváka jakkoliv angažovaný pocit. Úkolem zpravodajství a aktuální publicistiky je ale pouze informovat, aniž bychom se divákům snažili implementovat do jejich názorů reportérův náhled na věc.

„U originálního zvukového záznamu (O-ton) je podstatný rozdíl, zda je někomu dán prostor vyslovit, co chce říci, nebo zda je jeho vystoupení zkráceno na třicetivteřinový záznam, zda je citát sestříhán objektivně, nebo vytržen z kontextu. O člověku a jeho projevu vzniká zcela jiný dojem, pokud jsou z jeho slovního projevu eliminovány všechny pauzy a všechna ehm a ééé.“¹³ Ačkoliv se zdá, že jde o pravidlo zcela přirozené, praxe ukazuje potřebu zakotvit takové morální zásady i do etických kodexů médií.

Ne vždy je možné přijmout požadavek krácení jako nejvyšší, nedotknutelný zákon. Často se ve zpravodajství svázaném krátkou stopáží příspěvků objevují stříhy do výpovědí respondentů. I ze stavby věty či intonace je zřejmé, že zpovídaný svou výpověď nedokončil, divák očekává, co řekne dál, ale reportér už technicky zasáhl. Je možné věřit, že tento zásah nebyl manipulativní a že novinář použitou výpověď nezkreslil? Metodám zpracovávání rozhovorů se věnují následující kapitoly.

Russ-Mohl také upozorňuje na to, že by se vždy měla zkontrolovat etičnost a právní aspekt:

- Je příspěvek sestaven podle pravidel profesionality?
- Mohl by porušovat zákon?
- Dá se očekávat, že někdo bude požadovat omluvu nebo tiskovou opravu?

Sociolog médií Brian McNair Russ-Mohla doplňuje. Namítá, že žurnalistika si svým vývojem sama vytvořila jakousi auru, kterou když dodrží, nevystavuje se riziku,

¹² RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. S. 128. ISBN 80-247-0158-8.

¹³ RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. S. 128. ISBN 80-247-0158-8.

že by ji divák/posluchač/čtenář kritizoval: „Pokud jsou v žurnalistice přítomny konvence, které jsou synonymem „důvěryhodnosti“ (...) máme za to, že novinář vyjadřuje pravdu o světě. (...) Existuje sémiotická hierarchie novinářské důvěryhodnosti od televizního zpravodajství (z technických a historicko-kulturních důvodů je považováno za nejdůvěryhodnější – pozn. aut.) až k velmi subjektivním a nepřesným formám tištěných zpráv, (...)“¹⁴

1.1.2 Etika a její formy

Etika je filozofická disciplína. Zabývá se tím, co je správné a co nesprávné.¹⁵ Nabízí teoretická pravidla pro lidské rozhodování v nejrůznějších životních situacích. Nejvyšší ideou je dobro a činění dobra tak, jak to rozpracoval Aristoteles ve svých spisech. Etika zkoumá společenské determinanty, které určují pochody lidské mysli, popisuje je a snaží se předvídat jejich výsledek. Karen Sanders píše, že etika se zabývá otázkou, jak bychom měli žít, a tudíž se výrazně neodklonila od původního předmětu zkoumání dobra a zla.¹⁶ Václav Moravec dodává, že náplní etiky je morálka, která následně obsahuje vše, o čem člověk přemýšlí a co činí vzhledem k nejhlubší rovině svého lidství, za nějž považuje uskutečňování dobra.¹⁷ Podle vedoucího Katedry sociální a masové komunikace Univerzity Jana Ámose Komenského Radka Mezulánika je možné o etice mluvit jednoduše jako o souhrnu pravidel chování typických pro danou společnost či jako o základních pravidlech slušného chování. Rozdílů ale najdeme už mezi různými profesemi, nejmarkantnější jsou pak u lidí odlišných náboženství. Všechna pravidla jsou však poplatná době a kopírují vývoj společnosti.¹⁸

Etika se dále diferencuje podle přístupů, které pro zkoumání volíme.¹⁹ Prvním z nich je deskriptivní etika, jejímž úkolem je pouze „*popis mravních rozhodnutí a hodnot, které zastává konkrétní společnost.*“²⁰ Klíčovým rysem je skutečnost, že se nesnaží zjišťovat, co je a co není správné (morální vs. nemorální).

¹⁴ McNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004. S. 44. ISBN 80-7178-840-6.

¹⁵ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. S. 11. ISBN 80-7178-806-6.

¹⁶ SANDERS, Karen. *Ethics & journalism*. London : SAGE, 2003. S. 15. ISBN 0761969675, 9780761969679.

¹⁷ MORAVEC, Václav. *Etika a česká média* in Jiráček, J. (et al): *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. S. 50. ISBN 80-7178-925-9.

¹⁸ MEZULÁNÍK, Radek. *Etika podnikání, etika novinářské profese* in *Z vůle médií : Stati k novinářské teorii a praxi*. První. Praha : HERMÉS, 2006. S. 103. ISBN 80-903852-0-6.

¹⁹ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. S. 11-13. ISBN 80-7178-806-6.

²⁰ NEDELNÍKOVÁ, Dana. *Etická dilemata v terénní sociální práci*. [online]. TF JU: c2008-2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW:

<<http://www.tf.jcu.cz/getfile/5e1d7745654e58c4>>.

Z deskriptivní etiky vychází etika normativní, která jde o krok dál. Zabývá se povinnostmi (co by člověk měl dělat a jak) a hodnotami, jejichž ctění vede ke správnému životu. Normativní etika zkoumá, hodnotí a srovnává již ustanovené normy a na jejich základě vyhodnocuje konkrétní otázky lidské volby. Specifickou oblastí je pak metaetika, podrobující zkoumání jazyk, kterým se o etice mluví.²¹

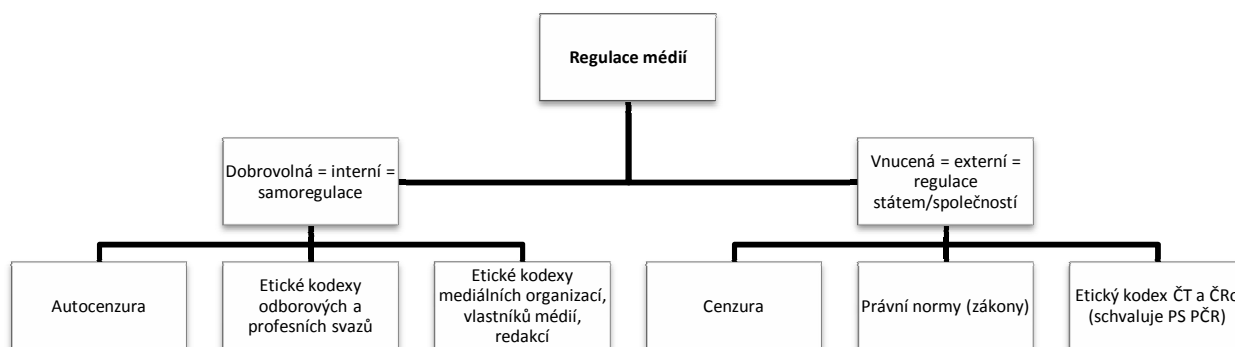
Pro mé zkoumání je ale nejdůležitější tzv. aplikovaná etika (jinak profesní etika). Tu má každá důležitá oblast lidské činnosti, včetně žurnalistiky. „*Profesní etika je soustavou vybraných hodnot, norem, principů a dovedností, které mají přispívat k formování žádoucích jednání, vysvětlovat hodnoty a mravní normy profese.*“²²

1.2 Novinářská etika a její regulace

Novinářská etika se zabývá psanými i nepsanými normami, se kterými se novináři každodenně setkávají a musejí s nimi pracovat, a to jak v přímé souvislosti s žurnalistikou, tak mimo ni.

Václav Moravec mezi neproblematičtější oblasti novinářské etiky řadí narušování soukromí, střet zájmů, klamání, plagiátorství, uplácení a osobní účast na zprávě.²³

Obrázek č. 1: Schéma regulace médií

²¹ THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. S. 11-13. ISBN 80-7178-806-6.

²² NEDĚLNÍKOVÁ, Dana. *Etická dilemata v terénní sociální práci*. [online]. TF JU: c2008-2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/getfile/5e1d7745654e58c4>>.

²³ MORAVEC, Václav. *Etika a česká média* in Jiráček, J. (et al): *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. S. 51-53. ISBN 80-7178-925-9.

Regulace médií se přirozeně dělí na externí a interní. Externí v sobě zahrnuje veškeré právní normy zakotvené v zákonech. Na jejich přijímání spolupracuje moc výkonná (vláda) s mocí zákonodárnou (Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu České republiky). Externí regulaci lze definovat jako právní rámec činnosti médií. V demokratických systémech většinou obsahuje i předpisy o potírání cenzury, zaručení svobody slova a nezávislosti medií na politické reprezentaci.²⁴

Novináři v České republice začali svou absolutní formální svobodu regulovat dobrovolně (interní regulace), a to především kvůli jisté sociální odpovědnosti, kterou získali po pádu komunistického režimu. Václav Moravec uvozuje nutnost existence samoregulace tím, že novináři jsou součástí veřejného prostoru, poskytují veřejnou službu a zaštiťují se veřejným zájmem.²⁵ V současnosti se čím dál ve větší míře diskutuje o nutnosti regulace i nových médií, což je však značně problematické.²⁶ Ani evropská legislativa není schopna efektivně držet krok s technickým rozvojem.²⁷

Regulací rozumíme soubor ideologicky, politicky, ekonomicky nebo eticky motivovaných postupů a prostředků²⁸, které vedou k faktickému omezení absolutní svobody médií a vydělily se historickým vývojem²⁹. Obě roviny regulace (interní i externí) dohromady vymezují hranici mezi svobodou slova (médií) a odpovědným chováním médií (novinářů).

Podle Denise McQuaila potvrzují média svým působením vlastní nenahraditelnost a také jistou odolnost vůči zásahům vládní moci (alespoň ta fungující v demokratických společnostech). Souhrn zákonů, nařízení, pravidel a zvyklostí, které slouží ke kontrole veřejného zájmu i pro mediální odvětví jako takové označuje termínem „řízení“. Regulace ve formě předpisů a omezení je nezbytná, vždy ale musí dbát na zásady svobody projevu i trhu.³⁰

²⁴ V případě autoritářských režimů je externí regulace médií de facto legalizování cenzurních zásahů státní moci do práce novinářů.

²⁵ MORAVEC, Václav. *Přednáška předmětu Základy etiky novinářské práce*. Praha: 23. února 2010.

²⁶ MORAVEC, Václav. *Konference Mediální právo a regulace médií ve světle regulace internetu*. Praha: 2. března 2011.

²⁷ Moravec vývoj předvídat nechce. I on se však přiklání k názoru, že novináři půjdou časem stejnou cestou jako v případě klasických médií v devadesátých letech. V takovém případě by kopírovali vývoj a sami by si stanovili pravidla pro fungování nových médií, rozumějme internetových obsahů.

²⁸ MORAVEC, Václav. *Přednáška předmětu Základy etiky novinářské práce*. Praha: 23. února 2010.

²⁹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. S. 247. ISBN 978-80-7367-574-5.

³⁰ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. S. 245. ISBN 978-80-7367-574-5.

Tabulka č. 1: Hlavní formy řízení médií (podle McQuaila)³¹

	Formální	Nefornální
Externí	Zákony a nařízení uplatňované prostřednictvím soudů a veřejných regulačních orgánů	Tržní síly; nátlakové skupiny; veřejné mínění; recenze a kritiky
Interní	Management; samoregulace v rámci firmy nebo odvětví; organizační kultura	Profesionalita; etické kodexy a zásady chování

1.2.1 Externí regulace

Podle experta na mediální právo Aleše Rozehnal z Právnické fakulty Univerzity Karlovy je u nás velmi vysoká míra svobody slova, a to až na úkor ochrany osobnosti. Mediální právo je totiž podle Rozehnal natolik roztržštěné, nesourodé a neustálené, že soudci nemusí (a také to nedělají) ukládat médiím výrazné sankce. Tím se náš právní systém dopadající také na novinářskou praxi zřetelně odlišuje od vyspělých systémů západní Evropy.³² Média tak získávají rozsáhlý prostor pro své pojetí eticky ospravedlnitelných postupů.³³

Stěžejním zákonem, z něž vychází i další ustanovení, je Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., na základě něhož se Listina základních lidských práv a svobod stala součástí ústavního pořádku České republiky. Její článek 17 konkrétně uvádí:³⁴ (Podobně nárok na informace definuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, jejíž výňatek je součástí přílohy.)

- Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

³¹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. S. 246. ISBN 978-80-7367-574-5.

³² Například ve Velké Británii bývají finanční sankce až likvidační, u nás však nepřesahují řádově desítky tisíc korun.

³³ ROZEHNAL, Aleš. *Konference Mediální právo a regulace médií ve světle regulace internetu*. Praha: 2. března 2011.

³⁴ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

- Cenzura je nepřípustná.
- Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

Vedle Listiny můžeme zmínit také zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, jehož § 31 a § 32 vyžadují především objektivní a vyvážené informace, odpovědnost provozovatele za obsah vysílání, přísné oddělování názorů a hodnotících komentářů od informací zpravodajského charakteru, a zakazují podprahová sdělení.

Z hlediska procesu rozhodování o pochybení či nepochybení v případě řešení oznámení kontrolním orgánem (Radou pro rozhlasové a televizní vysílání) je důležitý § 32 odst. 1 bod m) konstatující, že *„bylo-li v důsledku vysílání určitého pořadu nebo dalších částí vysílání zahájeno řízení před orgánem veřejné moci, je provozovatel vysílání povinen na písemnou výzvu příslušného orgánu veřejné moci uchovávat záznam pořadu nebo dalších částí vysílání v odvyšované podobě a v náležitě technické kvalitě, až do pravomocného rozhodnutí ve věci.“*³⁵

Doplnění poskytuje i předešlé ustanovení stejného právního předpisu (§ 31 odst. 3): *„Provozovatel vysílání je povinen zajistit, aby ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech bylo dbáno zásad objektivitu a vyváženosti a zejména nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory nebo názory jednotlivých skupin veřejnosti, a to s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě.“*³⁶

Do roviny externí regulace médií spadají částečně také Etický kodex České televize a Etický kodex Českého rozhlasu, které schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. V obecné rovině můžeme konstatovat, že motivací k větší

³⁵ Zákon č.231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně jiných zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Zákon č.231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně jiných zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

míře externí regulace je především snaha o kontrolu médií a jejich majitelů (nejčastěji politickou reprezentací).

1.2.2 Interní regulace

Interní regulace, jinak také autoregulace či samoregulace, je dobrovolná, obsahuje nejružnější pravidla profesně přijatelného chování, která přijímají novinářské svazy (Syndikát novinářů České republiky), odborové a profesní organizace, vlastníci médií i jednotlivé redakce.³⁷ De facto je její vymezení v rukou novinářů, kteří využívají obecných pravidel aplikované, v našem případě novinářské, etiky. Logickou a nepostradatelnou součástí diskuse o optimální míře regulace médií je bezpochyby také podrobná analýza hodnot a standardů novinářské práce. Jejich dodržování ze strany žurnalistů pak posiluje důvěru publika v objektivitu a kvalitu mediálních obsahů.

První etický kodex vůbec představila v roce 1936 profesně-odborová organizace novinářů ve Velké Británii National Union of Journalists, Tiskovou radu (Press Council) pak Britové ustanovili v roce 1953. Etický kodex BBC Editorial Guidelines, naposled aktualizovaný v roce 2004 po kauze Gilligan, Kelly, Hutton, představuje jeden z nejpodrobnějších a nejobsáhlejších kodexů mediálních organizací ve světě.³⁸

Pasáže BBC Editorial Guidelines vztahující se k přesnosti i manipulaci prostřednictvím digitálních technologií najdeme ve třetí kapitole pod názvem Accuracy:

Digitální úpravy materiálů.³⁹

- Schopnost digitálně vytvářet, upravovat a kopírovat audiovizuální materiál včetně fotografií, videí a dokumentů vytváří etická dilemata i možnost falešných zpráv (tzv. kachen).
- Musíme zajistit, aby žádná digitální úprava, ani užitím digitálních technologií nebo jiných výrobních technik scén a charakterů

³⁷ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. První vydání - dotisk. Brno : BARRISTER & PRINCIPAL - studio, 2003. S. 133. ISBN 80-85947-67-6.

³⁸ Předchozí verzi BBC Editorial Guidelines se inspirovala také Česká televize při poslední revizi svého kodexu v roce 2003.

³⁹ Přeloženo z anglického originálu: „The ability to digitally create, manipulate and copy audio-visual material, including still photographs, video and documents poses ethical dilemmas and creates the potential for hoaxing. We should ensure that any digital manipulation, including the use of CGI or other production techniques to create scenes or characters, does not distort the meaning of events, alter the impact of genuine material or otherwise seriously mislead our audiences.“

respondentů, nezkreslila význam událostí, nezměnila význam původního materiálu nebo jinak naše publikum vážně neuváděla v omyl.⁴⁰

V českém mediálním prostředí je nejobecnějším normativním rámcem samoregulace v pořadí druhý český etický kodex (první přijala ČT, viz níže) přijatý Syndikátem novinářů České republiky vedeným Karlem Hvížďalou, a to 18. června 1998. Současně také ustanovil Komisi pro etiku, která přijatý Kodex o dva roky později ještě doplnila. Etický kodex Syndikátu novinářů České republiky není pro ty, kdo vykonávají novinářské povolání, nikterak závazný.⁴¹ I přesto je však novinářskou obcí uznáván jako obecně platné minimum, které redakce ještě dále rozpracovávají a upřesňují, většinou podle konkrétního zaměření či specifika daného média.

Zásadním bodem pro hodnocení předmětu této práce, je velmi obecná část „*Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu médií,*“ podle níž je novinář povinen dbát pravidla, že „*nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá zveřejněná informace, která se ukáže nepřesná, musí být neprodleně opravena*“.⁴²

Nejpohotovější v přijímání pravidel u nás však byla Česká televize, která prostřednictvím Rady ČT schválila 27. září 1995 Statut ČT s přiloženým Kodexem ČT. Jeho aktuální verze věnuje předmětu této práce – zkreslování a manipulování – hned tři odstavce, které upravují nárok na autorizaci, řešení námitek respondenta na zkreslení, apelují na to, aby při střihu nedošlo k pozměnění nebo obsahovému zkreslení vyjádření respondenta, a zapovídají manipulaci v realizační i postrealizační části rozhovorů s dětmi.⁴³ Vybrané odstavce jsou součástí přílohy.

Etický kodex však blíže nespecifikuje, jak se mají vedoucí pracovníci zachovat, jaké aspekty mají zvažovat, či zda existuje nějaký precedent pro případ, že publikovaný rozhovor (v naprosté většině případů je součástí většího žurnalistického žánru) bude napaden někým ze zúčastněných.

⁴⁰ BBC. *Editorial Guidelines* [online]. BBC: c2011, aktualizováno 2011-02-28 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/>>.

⁴¹ Syndikát je profesní organizace s nepovinným členstvím.

⁴² SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Etický kodex novináře* [online]. Syndikát novinářů České republiky: c2008, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>>.

⁴³ ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex České televize* [online]. Česká televize: c1996 – 2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>>.

Interní postupy v redakci zpravodajství ČT

Podle editora Událostí ČT Jakuba Szántó a zástupce šéfredaktora Redakce zpravodajství Martina Řezníčka jsou pro řešení případů a v první řadě prevenci takových případů nejdůležitější následující kroky a pravidla:⁴⁴

- Získat od mluvčího takovou výpověď, která splní požadavek na obsahovou hutnost a zároveň časovou úspornost
- Už v rámci editoriální politiky (kontrolní projekce) vyloučit nepřiměřený zásah reportéra do komplexní výpovědi respondenta (včetně uvedení do zkreslujících souvislostí či postavení obrazu do významového protikladu se zvukem, což může ovlivňovat diváka a uvádět ho v omyl)
- Srovnat původní nahrávku s výslednou podobou určenou pro vysílání
- Vyloučit obsahové zkreslení a relevantně odůvodnit případnou novinářskou zkratku
- Nabídnout argumenty pro obhajobu použití té které části výpovědi a nezařazení jiného fragmentu
- Vyhodnotit pojetí zobrazované kauzy jinými médii, respektive ujistit se o shodném kontextuálním zařazení, čímž je možné vyloučit případnou chybu už v pochopení tematiky novinářem

Martin Řezníček⁴⁵ říká, že se v rámci redakční praxe snaží používat zkrácené synchrony minimálně. V deseti vteřinách vystřižených z desetiminutového rozhovoru logicky nebude objektivně obsaženo vše: „*Ale mluvčí musí počítat s tím, že každá věta, kterou řeknou, může být použita i samostatně, aniž by se ale změnil smysl. Redaktor musí být zodpovědný za to, co vysílá, a musí si za tím stát. Nesmí tam dojít k žádnému posunu. To je přirozeně neetické. Kdokoliv, kdo by si na to stěžoval, by si stěžoval právem.*“⁴⁶

Téměř totožné závazné pravidlo pro udržení objektivity v rámci práce s rozhovory nabízí také teoretická stať novináře Petra Tichého: „*Vždy je důležité dbát*

⁴⁴ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011; Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

⁴⁵ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁴⁶ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

na to, aby se stříhem nezměnil význam toho, co chtěla osoba poskytující rozhovor říci.“⁴⁷

Stejně rozhodnutí vydal v souvislosti s řešením napadení pokut uložených RRTV provozovatelům rozhlasového a televizního vysílání i Městský soud v Praze: „Lze akceptovat určitou zkratkovitost zpráv vysílaných v hlavním zpravodajském pořadu, jak namítla žalobkyně během ústního jednání, avšak i v takové zprávě je nutné výše uvedenou zásadu (objektivita a vyváženost) dodržet.“⁴⁸

Řezníček také popisuje dva typy řečníků: „Jsou lidé, kteří o těchto sound bitech (vybraný krátký úsek z delší promluvy, který na minimálním prostoru nabízí maximální obsah, pozn.aut.) vědí a neřeknou vám nic jiného. Jsou ale i lidé, kteří dají desetiminutové expozé a novinář si z toho má něco vybrat. Pak se diví, že si vybere něco jiného, než oni chtějí.“ Editor Událostí Jakub Szántó svého kolegu doplňuje: „Jeden okruh nazýváme byznysem, druhý okruh nazýváme politikou. Jak lidi z byznysu, tak především lidé z politiky vědí dobře, že oni sami můžou zásadním způsobem ovlivnit to, jak velká část jejich názoru se do vysílání dostane. V případě, že jde o diskusní pořad typu Otázky Václava Moravce, je to samozřejmě něco jiného, to je volné plénum. Ale pokud jde o tiskové konference, kde jsou televize nebo rádia, tak oni dobře vědí, že se musí limitovat v čase. My neděláme nic takového, že bychom nějakou věc úmyslně nastříhávali. Vzhledem k omezenému času na jednotlivé příspěvky ale nemáme možnost dávat tam čtyřminutové vyjádření. Když celá reportáž trvá třeba minutu čtyřicet, tak si respondenti musí zvyknout, že jim do toho stříhneme. Ale neděláme to nikdy tak, abychom to ovlivnili.“⁴⁹

1.2.3 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Stížnosti s předmětem kritiky rozhlasového a televizního vysílání řeší a vyhodnocuje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Jde o správní úřad, který dbá na rozvoj rozhlasového a televizního vysílání v teritoriu České republiky, a v případě porušování licenčních smluv, jež přiděluje (případně odebírá) soukromým subjektům (médiá veřejné služby mají licenci ze zákona), je oprávněn udělovat finanční sankce.

⁴⁷ Tichý, Petr. *Televizní vysílání v digitálním prostředí in Z vůle médií : Stati k novinářské teorii a praxi*. První. Praha : HERMÉS, 2006. S. 103. ISBN 80-903852-0-6.

⁴⁸ KALISTOVÁ, Kateřina. *Objektivita a vyváženost*. Praha. 17. února 2011.

⁴⁹ Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

Rada se skládá z třinácti členů rady, které volí Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, a z Úřadu rady.

Podle současné předsedkyně Rady JUDr. Kateřiny Kalistové jsou podněty na prošetření konkrétních případů zkreslení poskytnutých výpovědí manipulativním střihem jedním z nejčastějších bodů činnosti úřadu. Patří k nim také citace nejmenovaných zdrojů, dokládání fakticity svědectvím náhodných osob (lidí na ulici, sousedů apod.), záměna faktů s domněnkami, nedostatek prostoru pro vyjádření, záměna titulků u jednotlivých osob a nerespektování spisovné češtiny a správné výslovnosti.⁵⁰

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání zkoumá a hodnotí především zpravodajství. Většina stížností přichází na podnět diváků, v rámci konkurenčního boje nebo na základě pozorování přímo ze strany RRTV. Každý podnět putuje do rukou analytiků z Úřadu RRTV, který na základě vypracované minianalýzy rozhoduje o jeho zamítnutí nebo o zahájení správního řízení.

Analytici se ve vztahu k předmětu této práce zabývají následujícími aspekty⁵¹:

- Fakticita (věcná správnost a úplnost) a sem spadající informační úplnost, konkrétnost a přesnost, tedy relevance a význam
- Nestrannost, tedy vyváženost a neutralita a nezaujatost

Na počátku správního řízení vyzve RRTV zúčastněné strany, aby předložily argumenty a podrobné materiály na svou obhajobu. Už v rámci tzv. minianalýzy musí RRTV co nejpřesněji definovat pochybení, které hodlá trestat. Čím jasnější vymezení předloží, tím větší šanci na úspěch v případném soudním stání má. V drtivé většině případů totiž poskytovatelé rozhlasového a televizního vysílání nejsou ochotni navržené pokuty platit, proto se obrací na soud s žádostí, aby pokutu zamítnul.

Počet zahájených správních řízení⁵² ze strany RRTV zaznamenal mezi léty 2005 a 2006 strmý nárůst. Objektivita a vyváženost, respektive jejich narušování, je nejčastěji zkoumanou položkou v rámci činnosti Rady.⁵³

⁵⁰ KALISTOVÁ, Kateřina. *Přednáška předmětu Základy etiky novinářské práce*. Praha: 23. března 2010.

⁵¹ KALISTOVÁ, Kateřina. *Objektivita a vyváženost*. Praha. 17. února 2011.

⁵² RRTV. *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2010* [online]. RRTV: c2011, aktualizováno 2011-04-30 [cit. 2011-04-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2010.pdf>>.

⁵³ Podle výroční zprávy za rok 2010 zahájila RRTV 201 správních řízení, zároveň loni vydala 234 upozornění a uložila 95 pokut. Detailní data jsou součástí přílohy.

1.3 Metoda výzkumu

Ve svých dvou analýzách využívám principů deskripce, komparace a kvantitativního výzkumu. Fenomén stand-upu se snažím popsat na vzorku pěti vydání hlavních zpravodajských relací (od 7. dubna 2011 do 11. dubna 2011) České televize, TV Nova a TV Prima. Analýza si klade za cíl aplikované postupy reportérů zhodnotit, najít obecně platné body, které se opakují, popřípadě popsat rozdíl v užívání tohoto stavebního prvku mezi veřejnoprávním a soukromým médiem.

Kvantitativní výzkum přináší data, která jsou intersubjektivně ověřitelná, využívá matematických a statistických metod, navíc má dopředu určenou strukturu a soustředí se primárně na obsah sdělení. Naproti tomu kvalitativní výzkum upřednostňuje význam a zkoumaný předmět popisuje dopodrobna z několika úhlů pohledu.⁵⁴

K výzkumným otázkám patří:

- Jaký je průměrný počet příspěvků, živých vstupů, synchronů a stand-upů v jedné relaci?
- Jaké je poměrné zastoupení jednotlivých stavebních prvků analyzovaných reportáží (přepočteno na sekundy)?
- Jakým způsobem překládají zahraniční redakce cizojazyčné synchrony? (kvantifikace)
- Počet fleší užitých při zpracovávání synchronů
- Jaký je poměr mezi dvěma kvalitativně odlišnými druhy stand-upů?

Analýzu jsem vypracovala na základě sledování uvedených zpravodajských relací, u nichž jsem si pokládala výše stanovené otázky. Závěry vyjadřuji prostřednictvím grafů a tabulek (ať už v absolutních číslech či v procentech). Výsledkem je komparace analyzovaných stanic.

Pro druhou část praktické části předkládané práce jsem jako výzkumnou metodu zvolila deskripci a komparaci. Vzhledem k povaze zahrnutých materiálů se jedná efektivní postup vědeckého bádání.

⁵⁴ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál, 2008. S. 47-50. ISBN 978-80-7367-485-4.

2 Práce se synchronem v televizním zpravodajství

Původní postupy práce žurnalistů vycházejí z filmové řeči. To je souhrn pravidel a ověřené metodologie pro kompletaci audiovizuálních materiálů. Synchron dnes chápeme jako přirozenou součást filmových i novinářských děl. Jakožto forma zvuku začal do filmu pronikat ve 20. letech 20. století. Podle Přemysla Prokopa ale objev zvuku paradoxně degradoval obrazovou složku.⁵⁵ Synchron se ve zpravodajství plně rozšířil až s rozvojem elektronické žurnalistiky v druhé polovině 70. let v souvislosti se zavedením kazetových systémů analogového magnetického záznamu obrazu, včetně videa.

Mluvené slovo od té doby nabylo na významu, a někdy už dokonce potlačuje původní prioritu televize, tedy obraz. To vyžaduje precizní dramaturgii, aby v konečném díle nepřevažovala obrazově bezvýznamná místa.⁵⁶ Obraz by měl plnit rovnocennou roli s verbální stránkou, ne ji jen doplňovat a postrádat tak vlastní funkci.⁵⁷ Televize získala přívlastek „rádio s obrázkem“, což ilustruje dominanci zvuku u většiny dnešních žánrů televizní žurnalistiky.⁵⁸ Jan Kučera bere potlačení významu obrazu v televizních dílech jako samozřejmost. Zvuk a především mluva podle něj musí dominovat.⁵⁹

Předmětem této práce v oblasti zvukových skladebných předmětů jsou stand-upy, synchrony a asynchrony. Jejich sestavování do celků zpravodajských příspěvků nemá pevná pravidla, přesto výrazné odchylky od běžných tendencí (výrazný časový nepoměr) chápeme rušivě. Zvuk dělíme na mluvené slovo ve všech svých formách, hudbu, ruchy a ticho.

V případě synchronů a celkové výstavby reportáží by se měla dodržet jakási významová jednota.⁶⁰ Ta se projevuje především ve vztahu zvukové a obrazové složky. „*Ideálem televize je, aby šel obraz ruku v ruce se zvukem. Pokud je to jinak, je to*

⁵⁵ PROKOP, Přemysl. *Úvod do praxe zpravodajského kameramana*. První vydání. Praha : Centrum vzdělávání, 1999. S. 79.

⁵⁶ PROKOP, Přemysl. *Úvod do praxe zpravodajského kameramana*. První vydání. Praha : Centrum vzdělávání, 1999. S. 85.

⁵⁷ Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

⁵⁸ ROBERTS-BRESLIN, Jan. *Making Media: Foundations of Sound and Image Production*. Oxford: Focal Press, 2008. Druhé vydání. S. 115. ISBN 978-0-240-80907-6.

⁵⁹ KUČERA, Jan. *Stříhová skladba ve filmu a v televizi*. Druhé doplněné vydání. Praha : AMU, 2002. S. 115. ISBN 80-7331-896-2.

⁶⁰ Logickou stavbu bychom měli zachovat i u každé vrstvy materiálu (obraz a zvuk) zvlášť. U zvuku je oslabený požadavek názorové jednoty, nicméně i synchronní výpovědi by měly na sebe významově navazovat (musí utvářet celek, i když budou protichůdné) za současného logického propojení synchronem redaktora.

špatně. Jsou to dvě provázané věci. Abyste tuto premisu nedodržela, musela byste tam mít obraz, který se k tomu synchronu vůbec nevztahuje. Nebo se to naopak budete snažit nějakým způsobem úmyslně manipulovat, ale to divák pozná a bez jakéhokoliv mediálního tréninku si řekne, že to tam nemá vůbec co dělat,“⁶¹ popisuje Jakub Szántó. Podsovat něco divákovi tímto způsobem je podle něj ten nejméně rafinovaný způsob manipulace, kterého je televize jako médium teoreticky schopná. Divák pokus o podvod rychle pozná a televizi by se to tak rychle vymstilo. „Bylo by to od nás porušení veškerých pravidel a kodexů, ale hlavně by to nedávalo smysl.“⁶²

Významová souhra zvuku a obrazu je důležitá také z hlediska podvědomého vnímání. Mluvíme o tzv. konotativním významu, tedy možných asociacích, které obraz, případně zvuk v divákovi evokuje. Jde o velmi subjektivní chápání, které si divák nemusí běžně uvědomovat, tudíž je zde vysoká možnost ovlivnit ho v názoru. V některých případech může dojít i k vyvolání deziluze.⁶³

Narušení tohoto pravidla se využívá především ve filmové tvorbě, říká se mu dramatický paradox. Vzhledem k úkolům a cílům zpravodajství (informovat objektivně, jasně a výstižně, nezobrazovat skutečnosti, které by mohly diváka zmást atd.) je ve zpravodajství ale těžko využitelný.

Nástrojem, který k sobě jednotlivé zvukové části skládat umožňuje, je střih. Kromě elementárních pouček, že střih musí respektovat myšlenku respondenta, musí dbát pauz pro nádechy apod., je už z výše uvedených postupů novinářské práce a editoriaální kontroly zřejmé, že se nesmí změnit v nástroj mocenského vlivu a nesmí se zneužívat. S tím souvisí zkracování výpovědí. „Vy víte, co máte vystříhnout. Vy jako novinář jste v podstatě umělec pro umění zkratky. Jinak to nejde. Vezměte si třicetiminutovou relaci Událostí, která má dát dohromady dění toho nejpodstatnějšího z celé planety. Jak to uděláte jinak, než že budete stříhat a zkracovat,“ říká Szántó.⁶⁴

V oblasti žurnalistiky sledujeme čtyři hlavní formy synchronních sdělení:

- záměrně natočenou výpověď respondenta na kameru – většinou ve formě rozhovoru, případně ankety; podmínkou je, aby hlukové a technické podmínky

⁶¹ Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

⁶² Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

⁶³ SVOBODOVÁ, Ivana. *Pronikání inscenačních prvků do hlavních zpravodajských relací ČT, TV Nova a Prima TV*. Praha, 2007. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Lokšík.

⁶⁴ Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

prostředí umožňovaly přijmout mluvené slovo ve vysílatelné kvalitě; s mluveným slovem se v pozadí zaznamenají i ruchy prostředí⁶⁵

- stand-up redaktora – synchronní výpověď reportéra na kameru; má funkci novinových titulků, cílem je přitáhnout diváckou pozornost; vyskytuje se ve formě statické a dynamické⁶⁶
- lidské ruchové hlasové projevy použité ve formě hlavního zvuku – jsou snímány ruchovým mikrofonem, musí splňovat podmínky kvality; využití při hromadných událostech, např. demonstrace
- cizojazyčný synchron – specifické použití zvuku ve dvou formách; původní zvuk je možné potlačit a překrýt ho stopou dodatečně natočeného překladu nebo jej ponechat v původní síle a přeložit prostřednictvím psaného slova

2.1 Metody zpracování synchronních částí AV výstupů

Synchron jako základní stavební prvek audiovizuálních výstupů je více než jiné části náročný na dokonalou součinnost obrazu a zvuku a nesnese obrazovou nedokonalost, kterou jindy můžeme překrýt například ilustračním či archivním materiálem. Pokud novinář do synchronní výpovědi zasáhne stříhem, pak se to projeví zjevným obrazovým skokem, který je rušivý a v televizním zpravodajství nepřípustný – je to příznak chyby. Navíc je zde silný argument pokusu o manipulaci, což je z etického hlediska velmi problematické.

V kontinuálním zpravodajství se ale do pořízených výpovědí zasahuje zcela rutinně. Jeho původ u filmového vyjadřování zajišťuje snahu napravovat posuny vzniklé v obraze jako následek stříhu do synchronu. Televizní zpravodajství a publicistika nejčastěji využívají:

- prostřih
- fleš
- krátká prolínačka

Z historického hlediska je nejstarším efektem používaným při úpravě synchronů prostřih, někdy nazývaný také vložený záběr. Jde o nejjednodušší způsob zakrytí formální chyby, která obvykle zásahem do výpovědi nastane v obraze právě v místě

⁶⁵ *Filmové technické minimum*. Třetí přepracované vydání. Praha: Československý filmový ústav, 1982. S. 133. MK ČSR 59-289-81.

⁶⁶ PROKOP, Přemysl. *Úvod do praxe zpravodajského kameramana*. První vydání. Praha: Centrum vzdělávání, 1999. S. 113.

stříhu. Prostříh se vloží na místo stříhu a oddělí od sebe dva záběry, které nemají možnost plynulé vazby, ať už z důvodů nežádoucího obsahu obrazu nebo zvuku.⁶⁷

Jan Kučera⁶⁸ uvozuje praktické využití prostříhu příkladem o záběrech z dostihů, kdy skupinka závodníků startuje a následně vbíhá do cílové rovinky. „*Prostříh se jednak sám sváže s oběma záběry na závodisti, jednak vytvoří spojení mezi nimi, takže vznikne tříčlenná skladebná jednotka.*“ Ačkoliv se v takovém případě prostříh využívá, aby nebyla narušena logika záběrů, případně nevznikl skok po ose, princip zůstává stejný.⁶⁹

Tento nenáročný způsob práce se zvukem založený na obrazovém překryvu je dodnes hojně využívaný a nejčastější ze všech zmiňovaných, což je dáno i tím, že v konečném produktu působí nenásilně a přirozeně. Na druhou stranu díky tomu skýtá největší prostor pro manipulaci (nelineárnost ve zvukové stopě se nemusí výrazně projevit).

Prolínačka je vedle zatmívačky, roztmívačky, stíračky nebo vybělení obrazu jedním z prostředků filmové interpunkce.⁷⁰ Dnes se ve zpravodajství využívá ve významu formálního obrazového oddělení, např. u kraťasů. Hojně ji najdeme také v publicistice či přímých přenosech společenských a sportovních událostí, kde nese emoce.

2.1.1 Fleš jako přiznaný zásah do toku synchronů

Tato práce věnuje největší prostor fleši, a to proto, že se jedná o postup běžný, přiznaný, zjevně odhalitelný, avšak nepřirozený.

V odůvodněných a opodstatněných případech může novinář použít tzv. fleš, tedy vložení několika, obvykle tří až pěti, bílých filmových oken, framu, namísto vystřížené části. Tím způsobem divák informuje o tom, že rozhovor prošel digitální úpravou, a proto neslyší vše, co v rozhovoru původně bylo. Divák tak ví, že mezi začátkem a koncem synchronu něco chybí, a měl by tedy počítat s tím, že o jistou část výpovědi přichází. Nicméně ani zde nesmí dojít k posunutí původního významu.

⁶⁷ *Filmové technické minimum*. Třetí přepracované vydání. Praha : Československý filmový ústav, 1982. S. 148. MK ČSR 59-289-81.

⁶⁸ KUČERA, Jan. *Stříhová skladba ve filmu a v televizi*. Druhé doplněné vydání. Praha : AMU, 2002. S.107. ISBN 80-7331-896-2.

⁶⁹ Kučera ještě dodává, že divák sice prostříh přijme, nicméně ve skutečnosti se vložním prostříhu mezi vazebné záběry dopouštíme ošálení diváka, a to navíc velmi povrchním a velice málo ušlechtilým sestehováním dvou záběrů.

⁷⁰ *Filmové technické minimum*. Třetí přepracované vydání. Praha : Československý filmový ústav, 1982. S. 149. MK ČSR 59-289-81.

Použití fleše působí rušivě, a pokud se v jednom rozhovoru objeví víckrát, snižuje návaznost a celkovou důvěryhodnost publikovaného materiálu. „*Tzv. flešku použijeme v případě, že má člověk ve výpovědi vloženou třeba vedlejší větu, která je úplně scestná. Nám jde jen o trest jeho vyjádření. Ten střih je ale přiznaný a je tam vidět. Je na divákovi, aby si udělal vlastní názor,*“ vysvětluje použití umělého nástroje střihu Jakub Szánto. V žádném případě však editor Událostí ČT neuznává nastřihávání slov na sebe: „*Fleška je obrazová věc, která nevypadá moc hezky. Střih se proto většinou překryje nějakým obrázkem, který se týká tématu. Pravidla na použití flešky ale nejsou, je to odpovědnost jednotlivých redaktorů.*“

Martin Řezníček zastává názor, že pokud přijmeme fleš jako standardní nástroj práce se synchronem v televizním zpravodajství, pak usnadníme cestu manipulaci ze strany médií: „*Fleš se používat smí, ale opravdu jen ve výjimečných případech, jinak tam bude každý den něco. V jedné výpovědi to pak třikrát bleskne a divák pak neví, co z toho je pravda, co je originální výpověď, a co už ne. Můžete si s tím hrát a můžete z toho člověka udělat blbce.*“⁷¹

Primárním úkolem novináře a nejjednodušší cestou, která je následně nejhůře napadnutelná, respektive vůbec, je získat vyjádření respondenta v takové formě, s takovým obsahem a v takovém rozsahu, aby nebylo nutné jej dále technologicky upravovat. Podle Řezníčka navíc zkušenější řečníci vědí, že novinář potřebuje stručné, ale obsahově bohaté stanovisko, a že pokud novináři nabídnou desetiminutové povídání, riskují, že si z něj vyberou zrovna pasáž, kterou respondent zmínil spíše okrajově, a navíc třeba i nepřesně.⁷²

Krácení původních nahrávek je logické a nutné z hlediska časového rozsahu. Můžeme mluvit o tzv. novinářské zkratce. Novinářská zkratka se definuje jako zhutnění informace do jedné výstižné věty za cenu ztráty části celé pravdy. Tzv. novinářské zkratky se používají především při tvorbě titulku či perexu. Zbytek pravdy by měl být v textu vždy vyličen.⁷³

Ani novinářská zkratka však nesmí porušit přísná pravidla o objektivitě, respektive musí dodržet fakticky správnou interpretaci obsahu.

⁷¹ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁷² Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁷³ ŠIMONÍK, David. *Přednáška předmětu Vedení tiskových konferencí a tiskový mluvčí*. Praha: 30. března 2010.

Novinář může také parafrázovat obsah v asynchronních komentářích, které jsou schopné zahrnout více informací na kratším časovém prostoru. Tuto možnost využívá podle Řezníčka zahraniční zpravodajství právě kvůli úspoře času.

Tabulka č. 2: Statistika počtu fleší, synchronů a reportáží ve sledovaných zpravodajských relacích ČT, TV Nova a TV Prima

	ČT - 30 minut					TV NOVA - asi 22 minut				
	7. 4.	8. 4.	9. 4.	10. 4.	11. 4.	7. 4.	8. 4.	9. 4.	10. 4.	11. 4.
Fleš v relaci	-	-	1	1	-	2	1	4	1	2
Fleš v 1 synchronu (max)	-	-	1	1	-	1	1	2	1	1
Synchron v reportáži	39	47	48	45	51	30	27	51	53	47
Počet reportáží	10	14	13	11	13	9	9	11	10	11

	TV Prima - asi 25 minut				
	7. 4.	8. 4.	9. 4.	10. 4.	11. 4.
Fleš v relaci	-	1	2	2	2
Fleš v 1 synchronu (max)	-	1	2	1	1
Synchron v reportáži	29	44	44	48	55
Počet reportáží	8	10	11	11	10

Z tabulky vyplývá, že po fleši častěji sahají komerční televize než médium veřejné služby. TV Nova měla ve sledovaném období celkem deset takových zásahů, oproti dvěma na obrazovce České televize, a to při vyšším počtu příspěvků.⁷⁴

Skutečných zásahů do toku rozhovorů je logicky více, jsou však překryty ilustračními či archivními materiály (zmíněný prostřih). Divák jej registruje pouze ve zvukovém zakolísání, které však nemusí být nikterak patrné.

Rozdíl, co do použití synchronů mezi komerčním a veřejnoprávním sektorem, je pozorovatelný také v délce synchronů. U České televize se pohybuje kolem 9 sekund, v případě TV Nova je průměrná délka asi 6 sekund.

⁷⁴ Tento trend koresponduje s proměnou zpravodajství TV Nova v rámci mediální konvergence, kdy se Nova snaží o maximalizaci tempa příspěvků za současného využití co největšího počtu respondentů. V duchu snižování nákladů však Nova, Prima a ve velké míře i ČT stále častěji sahají po telefonických výpovědích, které do zpravodajství vkládají díky ilustracím. Prostor pro střih synchronů je tak omezen. Lze spekulovat, zda by se v případě důslednějšího využívání fyzické přítomnosti respondentů přímo před kamerou počet flešů ve výpovědích ještě zvýšil.

2.1.2 Dabing a parafráze jako nástroj zahraničního zpravodajství

Zahraniční zpravodajství má dvě možnosti, mezi kterými může volit, pokud použije cizojazyčný synchron, u kterého je oprávněný předpoklad, že mu většina publika neporozumí.⁷⁵

Prvním způsobem, který však televizní stanice ve svých hlavních zpravodajských relacích používají spíše marginálně, je přepis výpovědi do vizuální podoby – slovní forma se zobrazuje většinou na běžící liště ve spodní části obrazu nebo podobně jako ve filmu v řádcích, které se mění společně s vývojem řeči.

Přepis zvukové stopy se ve zpravodajství a publicistice objevuje ještě v další situaci, a to v případě nekvalitní nahrávky či nesrozumitelné výpovědi. To může být dáno buď okolnostmi vzniku (hlučné prostředí) nebo způsobem, jakým byl záznam pořízen (skrytá kamera). Pořizování audiovizuálních nahrávek prostřednictvím skryté kamery (v případě zvuku jen na skrytý mikrofon) je specifickou oblastí především investigativní žurnalistiky. O tomto tématu blíže pojednává bakalářská práce Lucie Gaudlové *Etické aspekty využití odposlechnů a skryté kamery v televizním zpravodajství a publicistice*. Gaudlová v ní uvádí také častou příčinu nedokonalosti nahrávky: „*Pro odposlechy a skrytou kameru je klíčové, že nahrávání zvuku nebo obrazu probíhá bez vědomí nahrávaných osob.*“⁷⁶

Dnes častěji využívaným postupem je výpovědi v cizím jazyce částečně nahrazovat zvukovým záznamem v jiné řeči⁷⁷, respektive volná parafráze. V takovém případě je možné parafrázi rozšířit a prakticky shrnout obsah dlouhého projevu do několika vět. Obsahově se nemusí shodovat s aktuálními výroky ze synchronu, původní synchron ustupuje silou do pozadí a překrývá ho naopak zesílený zvuk dabéra.

Rezníček opět zdůrazňuje neoddiskutovatelnou podmínku zachování významu: „*Vy musíte říct, co ten člověk řekl, aniž by vás mohl nařknout, že jste něco udělala*

⁷⁵ V českém prostředí totiž přetrvává jistý pocit sounáležitosti se Slováky a jazykové spřízněnosti se slovenštinou, a tudíž se jejich výpovědi povětšinou nijak neupravují (ve smyslu dabingu či přepisu).

⁷⁶ GAUDLOVÁ, Lucie. *Etické aspekty využití odposlechu a skryté kamery v televizním zpravodajství a publicistice*. Praha, 2010. 59 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Lokšík.

⁷⁷ Pro účely této práce budu toto nahrazování původního mluveného textu zvukovým záznamem v jiné řeči zkráceně nazývat nepřesným výrazem *dabing*. Původní význam tohoto termínu je tedy posunut a nelze jej plně aplikovat na předmět výzkumu.

špatně. To, že to občas není slovo od slova, je fakt. Občas lze vzít první a třetí větu a druhou vystříhnout, ale nesmí se za žádných okolností změnit smysl.“⁷⁸

Zahraniční zpravodajství je v tomto ohledu také více ohroženo případnými nepřesnostmi. Ty mohou vyvěrat například z nepřesných, nebo jen částečně posunutých významů u českých ekvivalentů cizích slov, zvláště v případě exotických jazyků.

„Angličtina je daleko kratší jazyk než čeština. Při namlouvání cizích vstupů to pak řeknete daleko rychleji, než je originál. Zatímco původní mluvčí řekne větu a půl, vy v češtině řeknete tři. Vy víte, co ten člověk řekl. V originálu ho ale necháte mluvit jen po dobu délky té české výpovědi, českého překladu, nikoli toho originálu. Protože originál by byl třeba patnáctivteřinový a mluvila byste z toho čtyři,“ uvádí příklad práce se synchronem v zahraničním zpravodajství Řezníček.⁷⁹

Z mého průzkumu je možné konstatovat, že překlouvaní (dabing) a parafráze jsou užívanější než přepis. S přepsáním překladu synchronu za současného znění synchronní části výpovědi v plné intenzitě jsem se setkala pouze v relaci TV Nova ze 7. dubna 2011. Tehdy se přepis objevil u šesti z jedenácti cizojazyčných synchronů.

Tabulka č. 3: Absolutní počty synchronů a jejich zpracování jednotlivými stanicemi podle data

Zkoumané období je 7. – 11. dubna 2011	ČT					TV Nova					TV Prima				
	7.	8.	9.	10.	11.	7.	8.	9.	10.	11.	7.	8.	9.	10.	11.
Cizojazyčný synchron	7	9	11	10	18	11	4	4	8	5	1	0	2	4	4
Přepis	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dabing/Parafráze	7	9	11	10	18	5	4	4	8	5	1	0	2	4	4

Jednoznačně určit, který model je lepší, nelze. Obě varianty použití mají své výhody i nevýhody. V případě ponechání originálu doplněného o přepis dáváme divákovi možnost, ať si sám poslechne a porozumí. Ponecháváme autentičnost výroku i atmosféru, ale bereme sami sobě sekundy ve vysílání (podvědomě tušíme, že můžeme synchrony jednoduše zkrátit dabingem, a přitom i říct víc). U použití dabingu je plusem hlavně fakt, že je všem okamžitě srozumitelný a rychlejší. Na druhou stranu ale nabízí daleko větší prostor pro ovlivnění výpovědi médiem.

K užití cizojazyčných synchronů by se mělo přistupovat velice obezřetně. Dle mého názoru je vhodné u dnes běžně srozumitelných jazyků jako je pro Čechy

⁷⁸ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁷⁹ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

angličtina, němčina či francouzština užívat raději přepis. Zvláště v případech s velkým emocionálním nábojem. Příkladem může být královská svatba ve Velké Británii, kdy si divák chce dopřát hlas prince Williama a nevěsty Kate, když opakují svatební slib. Podobně také projev Baracka Obamy po vítězných prezidentských volbách v USA. „*Zvuky nám umožňují slyšet, o čem lidé hovoří, ale z jejich hlasu, na rozdíl od písemného textu, můžeme vyčíst informace o jejich postojích, náladě, zeměpisném původu nebo věku. Stejná slova mají jiný význam, když křičíme a když šeptáme. Umírněná výslovnost nebo důraz značí nadsázku nebo pochybnosti, což z tištěného slova nevyčteme.*“⁸⁰

K druhému způsobu bych se přikláněla v případě anket, výpovědi běžných občanů, doplňujících informací neznámého vědce nebo úředníka.

2.1.3 Stand-up a jeho výlučné postavení

Stand-up definuje Zpravodajství v médiích jako synchronní výpověď redaktora na kameru, která plní funkci domicilu té či oné televizní stanice. Jeho funkcí je doplnit materiál o nové nebo důležité skutečnosti a poskytnout svědeckou výpověď z místa dění. Opodstatnění má hlavně u materiálů regionálních a zahraničních zpravodajů. Někdy se však používá nadměrně pro překlenutí dvou ne zcela souvisejících výpovědí či tzv. hluchých míst v obraze.

Vyskytuje se ve třech variacích – úvodní, středový, závěrečný.⁸¹ Česká televize v současnosti nejčastěji využívá stand-up středový, soukromé televize využívají kombinace středových a závěrečných. Stand-up je formou sebe prezentace každého redaktora. Může být prvkem infotainmentu.

Stand-up se v českém mediálním prostředí rozšířil se zavedením elektronických postupů do žurnalistiky, tedy v 80. letech. Skutečný boom ale nastal až se vznikem TV Nova, tedy v únoru 1994.⁸² Zpočátku bezobsažné postávání před kamerou⁸³ se brzy stalo specifikem první soukromé celoplošné televizní stanice u nás a důležitým stavebním prvkem, který celému zpravodajství přidával na atraktivitě, a tím i na sledovanosti (hlavní zpravodajskou relaci Televizní noviny sledovalo kolem dvou a půl milionu dospělých diváků, což představovalo více než 60% share). Jeho cílem

⁸⁰ ROBERTS-BRESLIN, Jan. *Making Media: Foundations of Sound and Image Production*. Oxford : Focal Press, 2008. Druhé vydání. S. 115. ISBN 978-0-240-80907-6.

⁸¹ *Zpravodajství v médiích*. První vydání. Praha : Karolinum, 2005. S. 77. ISBN 80-246-0248-2.

⁸² TV Nova začala vysílat 4. února 1994.

⁸³ Stand-up ve zpravodajství TV Nova nahrazoval autenticitu.

je diváka také bavit, proto se redaktoři nezdídká stávají komiky, nebo se alespoň fyzicky pohybují.

V souvislosti s nadužíváním stand-upů jakožto výrazového prostředku, který svou povahou tíhne ke zvyšování míry infotainmentu ve zpravodajství televizních stanic, se rozvíjí i diskuse jejich opodstatnění vůbec. Otázkou zůstává také informační hodnota těchto vstupů, a tím i využitelnost ve zpravodajství. Dnes závěrečné stand-upy čím dál více nahrazují přimknuté živé vstupy reportérů (typické pro ČT), kteří jsou nositeli nových, exkluzivních informací a svědeckých výpovědí.

Teoreticky stand-up dělíme podle užití a časového zařazení do příspěvku na:

- úvodní – navazuje bezprostředně na studio (ohlášení příspěvku od moderátorů ve studiu), má funkci orientační a často odpovídá na základní zpravodajské otázky kdo, co, kdy, kde; dnes se využívá jen příležitostně
- středový – překlenuje témata, doplňuje informace, rozšiřuje téma, udržuje divákovu pozornost; dnes nejčastější
- závěrečný – shrnuje zpracované téma, rekapituluje, nahlíží do budoucnosti; slouží reportérovi k odhlášení se z místa události (domicil televizní stanice); dnes jej využívají více komerční stanice

Provedená analýza odkrývá absolutní čísla, která ukazují na vyšší počet stand-upů u zpravodajských příspěvků České televize. Je nutné vzít v potaz, že její zpravodajská relace je delší než relace soukromých televizí. S tím souvisí i výskyt více příspěvků v jednom vysílání (viz tabulka č. 4).

Tabulka č. 4: Délka a obsah hlavních zpravodajských relací

<i>Sledované období: 7. – 11. dubna 2011</i>	ČT: Události	TV Nova: Televizní noviny	TV Prima: Zprávy TV Prima
Přibližná délka hlavní zpravodajské relace (v minutách)	30	22	25
Průměrný počet příspěvků (započteno bez zpráv čtených a čtených s podkresem, studií, živých vstupů a kraťasů)	12,2	10	10
Průměrný počet živých vstupů	2,6	2,8	0,8
Průměrný počet synchronů v jedné relaci (bez stand-upů)/ z toho cizojazyčných	57/11	41,6/6,8	44/2,2
Průměrný počet stand-upů v jedné relaci	10,2	7,6	6,6

Ačkoliv by se podle dat mohlo zdát, že TV Prima, co se týče využití živých vstupů, jednoznačně zaostává, je to pravda jen částečně. Na rozdíl od konkurenční

soukromé TV Nova má na Primě jejich zařazení v relaci opodstatnění. Podobně jako ČT má i TV Prima své reportéry skutečně v terénu a v živých vstupech přináší do jisté míry exkluzivní informace.

Naopak u Novy se často jedná jen o tzv. vstup pro vstup. Ne zřídka stojí jejich reportéři na balkónech krajských studií, či přímo v newsroomu pražské centrály na Barrandově, kde shrnují dění. TV Nova tak zvyšuje atraktivitu a dynamiku relace, původní smysl živého vstupu ale mizí.

Nápadný rozdíl v počtu synchronů způsobuje fakt, že komerční stanice více pracují s telefonáty, které parametry synchronu nespĺňují, a proto je nelze započítat do statistiky.

Zůstaneme-li u hodnocení stand-upu jakožto stavebního prvku informace i zábavy (kombinace známá jako infotainment), nevyhneme se ani kritickému posouzení pronikání inscenačních prvků.

V analýze jsem stand-upy rozřadila do dvou kategorií, a to neutrální a rozptylující. Pojmy jsem si vymezila následovně:

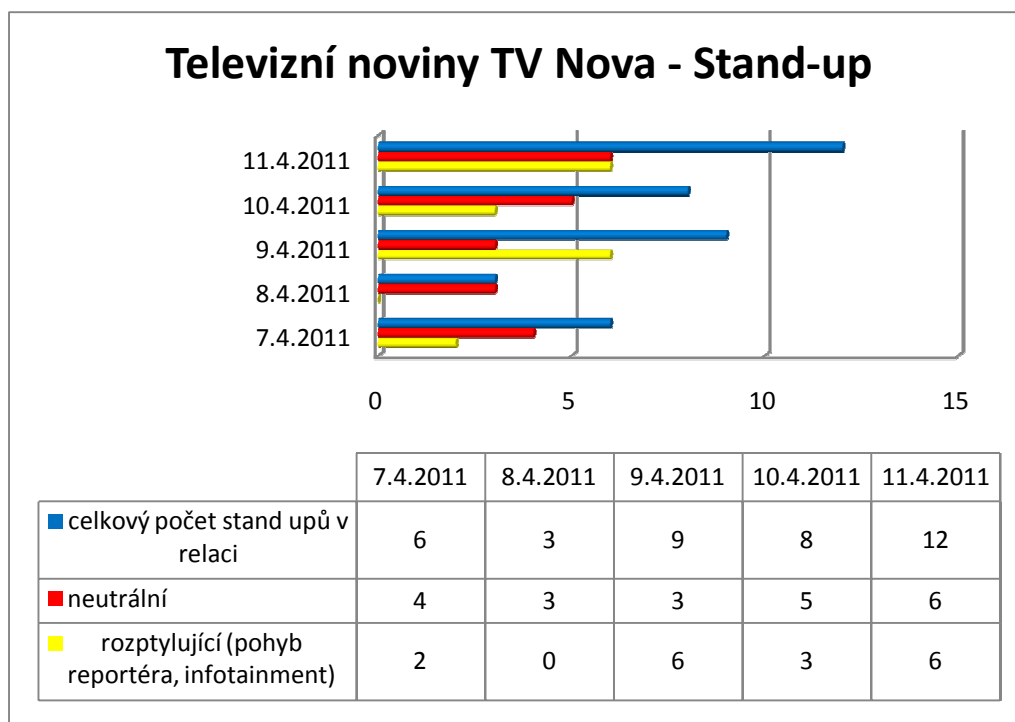
- neutrální – převážně statický záběr; reportér nekorzuje, nedemonstruje, co říká (např. jízda autem, lámání pečiva, přehazování papírů apod.); kamera je umírněná – nevyužívá dlouhé přejezdy, které diváka o ničem neinformují, jsou jen efektní; reportér se vyvaruje trikových prvků (rozdvojení osoby, zmizení apod.)
- rozptylující – reportér tříští divákovu pozornost – chodí před kamerou, aniž by to mělo hlubší význam; reportér mluví a zároveň dělá něco jiného (viz výše); reportér je demonstrativně obklopen věcmi, které se (zdánlivě) týkají tématu, v přirozeném prostředí však nejsou (politické téma, které reportér odhlašuje z křesla televizní režie); reportér je ve zcela nesouvisejícím prostředí (ani ne v indiferentním); reportér počítá s později doplněnou infografikou; kamera odjíždí/najíždí/švenkuje

Případová studie TV NOVA

Problematický poměr definovaných druhů stand-upů má jeho duchovní matka TV Nova. Z analýzy vyplývá, že téměř každé druhé reportéřské vystoupení (asi 45 %) nespĺňuje vytyčená kritéria neutrality. Často je reportáž stand-upy natolik silně

provázaná, že se z doplňujícího prvku stává prvek vazebný, a tudíž i nepostradatelný. Jako příklad můžeme zmínit reportáž Ivana Berky o legendárním voze Wartburg z 10. dubna. (Dnes je to přesně 20 let, co se uzavřely brány automobilové továrny Wartburg.)⁸⁴

Obrázek č. 2: Vyhodnocení stand-upů TV Nova z hlediska neutrality

Kompozičně je reportáž lehce překombinovaná. Při stopáži 1:59 minut obsahuje hned tři reportérská vystoupení (stopáž 18 sekund), navíc s výrazným podílem inscenačních prvků.

Ve dvacáté vteřině reportáže sedí reportér uvnitř Wartburgu s mikrofonem v ruce, popisuje a ukazuje vybavení vozu. Kamera přitom v širokém záběru kopíruje směr popisu – od celku reportéra přejíždí na dřevěný interiér, detailně snímá autorádio a končí na koženém provedení vnitřní strany dveří (9 sekund). Text je poplatný popisu: „Vůz měl na tehdejší dobu luxusní výbavu. Palubní desku v imitaci dřeva, stěrače s ostříkovači, luxusní autorádio, nebo kožené doplňky.“

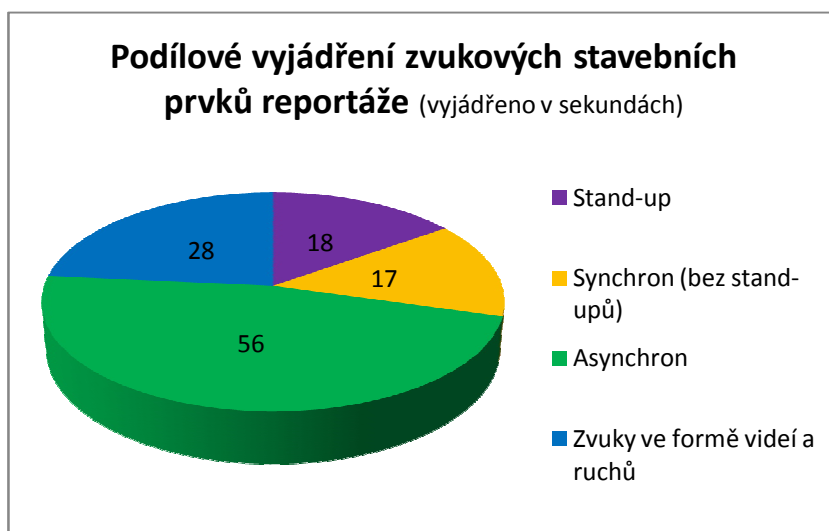
Druhý stand-up přichází v polovině druhé minuty. Berka stojí u automobilu, nasedá a bouchne dveřmi (kamera ho snímá zleva v celku). Následuje střih, po němž již sedí uvnitř na místě řidiče (kamera zprava, detail). Scénku doprovází text: „Tomuto

⁸⁴ TV Nova. *Televizní noviny 10. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-10 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-10-4-2011.html?s=0>>.

Wartburgu rodiny Hálových je dnes už bezmála přes třicet let. (stříh) A v žádném případě na něj nedají dopustit.“

Od dalšího, v pořadí třetího, stand-upu ho dělí jen jediný asynchron, ve kterém nějaká paní Hálová říká, že Wartburgy měli doma celkem tři. Jako nestandardní lze hodnotit, že paní není v synchronní výpovědi, ale její hlas je podkreslen záběrem na dům a titulek nás informuje, že „hovoří paní Hálová“. Navazující stand-up je ze všech tří nejmírnější. Berka v něm stojí před vraty autoservisu specializujícího se na uvedenou značku, ukazuje a říká: „*Provoz jednoho z posledních specializovaných servisů tady v Chrastavě neukončil nezájem o značku, ale loňské povodně.*“ Zde je možné najít odklon od primárního tématu, protože tento postřeh už dál nerozvíjí. Následuje nesouvisející obrazový materiál Wartburgu kutálejícího se přes střechu po poli.

Obrázek č. 3: Poměr jednotlivých zvukově-stavebních prvků reportáže Ivana Berky

Reportáž končí asynchronem reportéra, v němž odhaduje budoucnost Wartburgů *v roli nablýskaných veteránů*, odkazuje na webové stránky televize a odhlašuje se. Tuto část vnímám jako nadbytečnou, obzvláště v kontextu předcházejícího stand-upu. Obě části bylo možné spojit v jednu, což by alespoň mírně přispělo k přehlednosti celé reportáže.

Chyba se ukazuje v čase 1:25, kdy mluví Luděk Kudrna. Reportér do jeho výpovědi stříhнул, aniž by použil bílou fleš. Plynulost obrazu je sice narušena jen mírně, eticky je ale problém diskutabilní.

Průměrná délka synchronů je 5,6 vteřin (tabulka č. 4). Téměř půl minuty pokrývají vložená videa a zábavní prvky. Na dvou minutách se tak stand-up, synchron, asynchron a ruch vystřídá celkem dvacetkrát. To může mít za následek zhoršenou orientaci diváka.

Tabulka č. 5: Zvukové prvky v reportáži Ivana Berky

	Absolutní délka v sekundách (celkem)	Průměrná délka v sekundách	Absolutní počet
Stand-up	18	6	3
Synchron (bez stand-upů)	17	5,6	3
Asynchron	56	5,6	10
Zvuky ve formě videí a ruchů	28	7	4
Celkem			20

Další výrazně autorský příspěvek odvysílala TV Nova hned druhý den, tedy v pondělí 11. dubna. Jak je to s podvody turistů ze strany pražských obchodníků zjišťoval Tomáš Hauptvogel (Mimopražští turisté, kteří přijedou do hlavního města třeba na jednodenní výlet, se mohou velmi často setkat s nepoctivými obchodníky)⁸⁵. Ne příliš lichotivé téma reportér pojal zábavnou formou, a tak se prochází, rozhazuje rukama a ukazuje pražský rohlík. Jeho vystoupení zabírá 65 sekund z celkové stopáže 89 sekund.

Tabulka č. 6: Zvukové prvky v reportáži Tomáše Hauptvogela

	Absolutní délka v sekundách (celkem)	Průměrná délka v sekundách	Absolutní počet
Stand-up	65	16,25	4
Synchron (bez stand-upů)	18	9	2
Asynchron	6	6	1
Celkem			7

V tomto případě se omezím jen na stručný popis odvysílaných stand-upů. Reportáž uvozuje chodící stand-up, při němž Hauptvogel odpovídá zpravodajské otázce kdo, co, kde, uvozuje téma a rozkládá rukama. Následuje synchronní výpověď zástupkyně České obchodní inspekce (ČOI), na niž navazuje opět Hauptvogelův výstup.

⁸⁵ TV Nova. *Televizní noviny 11. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-11-4-2011.html?s=0>>.

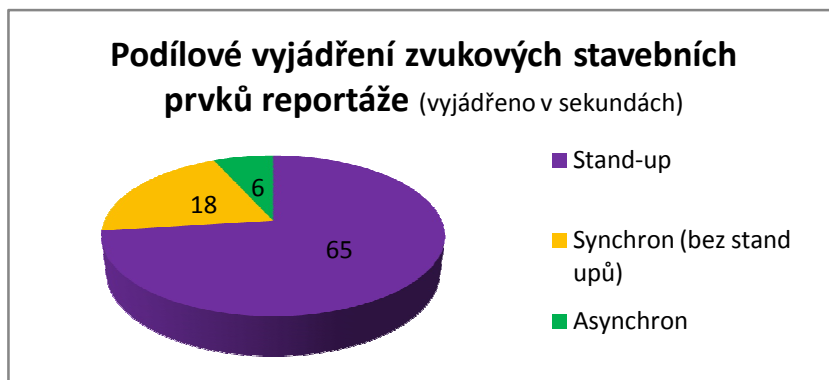
Stojí před vozy taxislužby, v rukou těsně pod bradou drží rohlík, silně gestikuluje, poté se rozejde kolem žlutých taxíků, dál mává rukama a jde směrem ke kameře.

Přes stříh se dostává před kolotoče, od kterých obloukem přechází k zavřeným stánkům zřejmě s občerstvením (kamera je nastavená na celek a vytváří panoramatický záběr). Zde se text rozchází s obrazem. Hauptvogel mluví o podvodech ve stáncích rychlého občerstvení, stánky v obraze však nelze jako takové identifikovat.

Přes asynchronní komentář a druhý synchron zástupkyně z ČOI se příspěvek dostává ke svému konci ve formě čtvrtého stand-upu. Reportér sedí v autobuse, kamera ho snímá zvenčí (působí velmi neobvykle, strojeně až asynchronně), shrnuje v komentáři svůj dojem turisty a s odhlášením autobusem odjíždí.

Tento postup při stavbě zpravodajského příspěvku je levný a efektivní. Lze ho přijmout jen za předpokladu, že materiál řadíme do kategorie s nízkou prioritou a charakteristikou „vyzkoušet si na vlastní kůži“.

Obrázek č. 4: Poměr jednotlivých zvukově-stavebních prvků reportáže Tomáše Hauptvogela

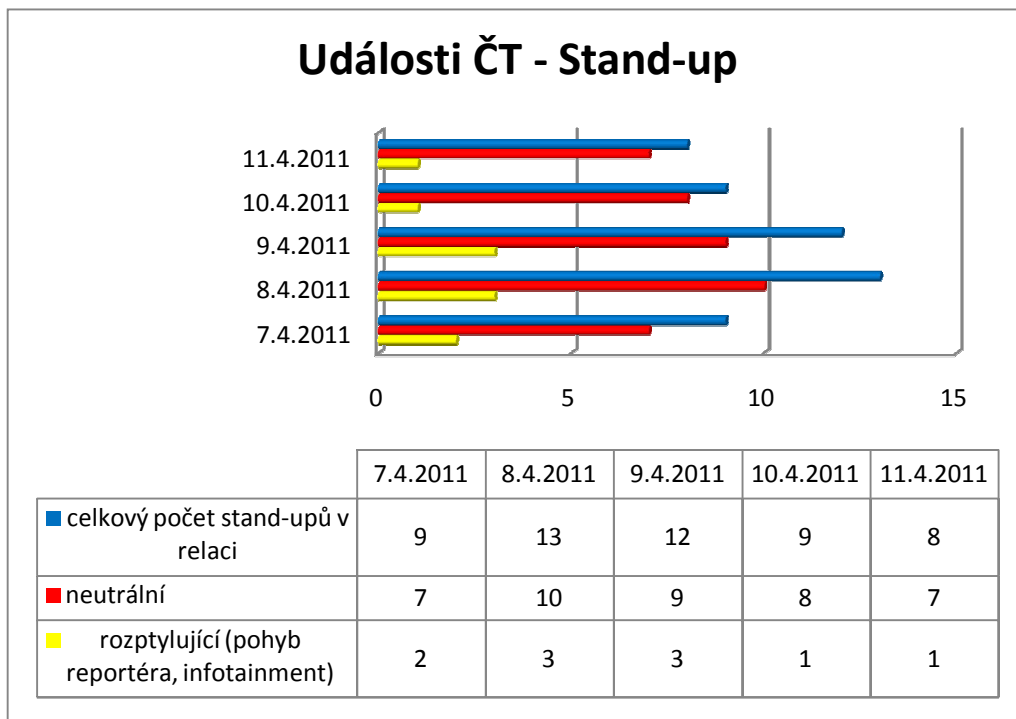
Je zřejmé, že v těchto dvou zmíněných případech byl stand-up jasně nadužíván a suploval roli mluvčích.

Případová studie České televize

Česká televize postupně přechází od modelu s použitím úvodního a závěrečného stand-upu včetně odhlášení reportéra k modelu středový stand-up, případně doplněný o závěrečný. Zpravodajství ČT pracuje s vystoupením reportéra téměř v každé reportáži. To je dáno také možnostmi zahraničního zpravodajství, které je z velké části původní, tedy nepřebírané jen z agentur. V některých případech je možné vypořádat, že i ČT

přístupuje na popularizaci zpráv, což se projevuje přesuny reportéra nebo kamery. V některých reportážích je stand-up více než jednou.

Obrázek č. 5: Vyhodnocení stand-upů České televize z hlediska neutrality

Ve sledovaném období se neobjevil žádný extrémní případ, který by bylo nutné podrobně rozebrat. Nicméně z hlediska užívání stand-upů Českou televizí je zajímavý případ z 12. března 2011, který odvysílala v Událostech.⁸⁶

V reportáži s titulkem *Nový Bydžov: město střetů* reportuje Richard Samko. Jeho stand-up je v první řadě rozpohybovaný (Samko jde uprostřed davu), což zvyšuje dynamiku na úkor divácké pozornosti. Samko ve stand-upu říká: *„Po víc než hodinových projevech se příznivci Tomáše Vandase vydávají na pochod Bydžovem.“*

Bylo ale nutné, aby reportér šel uprostřed davu? Nemůže tím zmást diváka, který vnímá jeho slova, že příznivci Tomáše Vandase pochodují městem? On v ten moment jde s nimi. Po této krátké dedukci je zřejmé, že reportérův vstup může diváka ovlivnit,

⁸⁶ ČT24. Události 12. 3. 2011 [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-03-12 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/03/12/1097181328-211411000100312-19:00-udalosti/3/>>.

může mu nabídnout názor (ačkoliv nechtěně) a může vzbudit sympatie či antipatie vůči té či oné straně konfliktu.⁸⁷

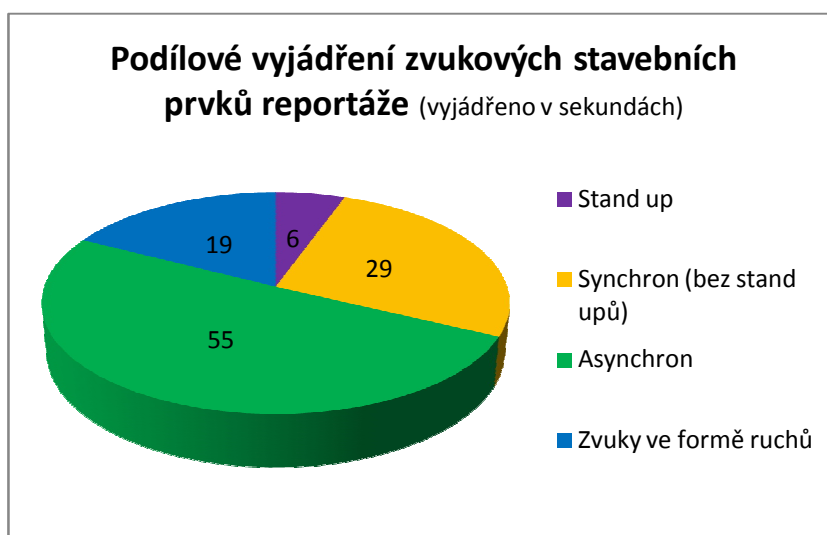
Z hlediska kritérií etického kodexu novináře na nestrannost, absenci názoru a nezaujatost, s nimiž pracují výše popsané etické i právní normy, je tento moment přinejmenším diskutabilní.

U tohoto tématu je více než jinde problematická volba stavby zpravodajského příspěvku, a to z důvodů dodržení pravidla nepodněcování k násilí a nenávisti vůči menšinám. Kodifikují to jak zákonné normy, tak etické kodexy médií u nás i ve Velké Británii.

V reportáži Richarda Samka o shromáždění a střetu náboženské skupiny spojené s Romy a neonacistů patřící ke skupině Tomáše Vandase a jeho Dělnické strany sociální spravedlnosti (jejíž předchůdkyni Dělnickou stranu zakázal Ústavní soud), je zajímavé zkoumat také způsob, jakým autor postupoval, aby divákovi nastínil chování obou stran, romské (v grafu strana A) a neonacistické (v grafu strana B), doplněné zásahem policistů, a přitom se vyhnul propagaci názorů zakázaných skupin.

Samko situaci řešil kombinací synchronních a asynchronních výpovědí, přičemž v případě neonacistů jde cestou nepřímých vyjádření ve formě zvuků z prostředí demonstrace (ruchy).

Obrázek č. 6: Poměr jednotlivých zvukově-stavebních prvků reportáže Richarda Samka

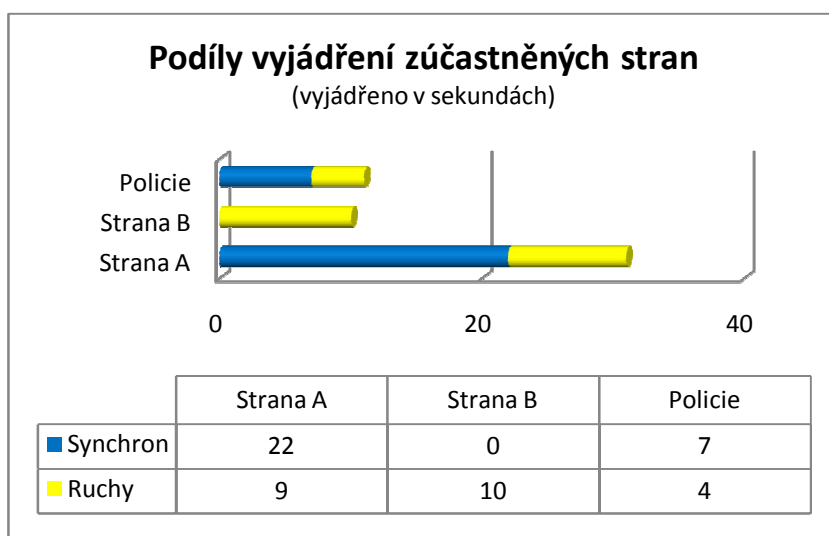

⁸⁷ ČT24. Události 12. 3. 2011 [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-03-12 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/03/12/1097181328-211411000100312-19:00-udalosti/3/>>.

Autor dal třikrát delší prostor k vyjádření náboženské skupině (zástupci Romů) než neonacistům, navíc jejich výpovědi byly synchronní, což podvědomě diváka navádí k větší důvěře než při záznamu prostředí. To často plní pouze funkci ilustrační a doplňkovou.

Okrajově je vhodné zamýšlet se také nad tím, zda má reportér-Rom zpracovávat romská témata, odhlédneme-li od novinářských kvalit. Je schopen se oprostit od pocitu sounáležitosti? Přinese do tématu něco víc než ne-Rom? Jak ho bude vnímat divák?

Obrázek č. 7: Podíl vyjádření jednotlivých stran ve tvaru synchronů a ruchů v reportáži Richarda Samka

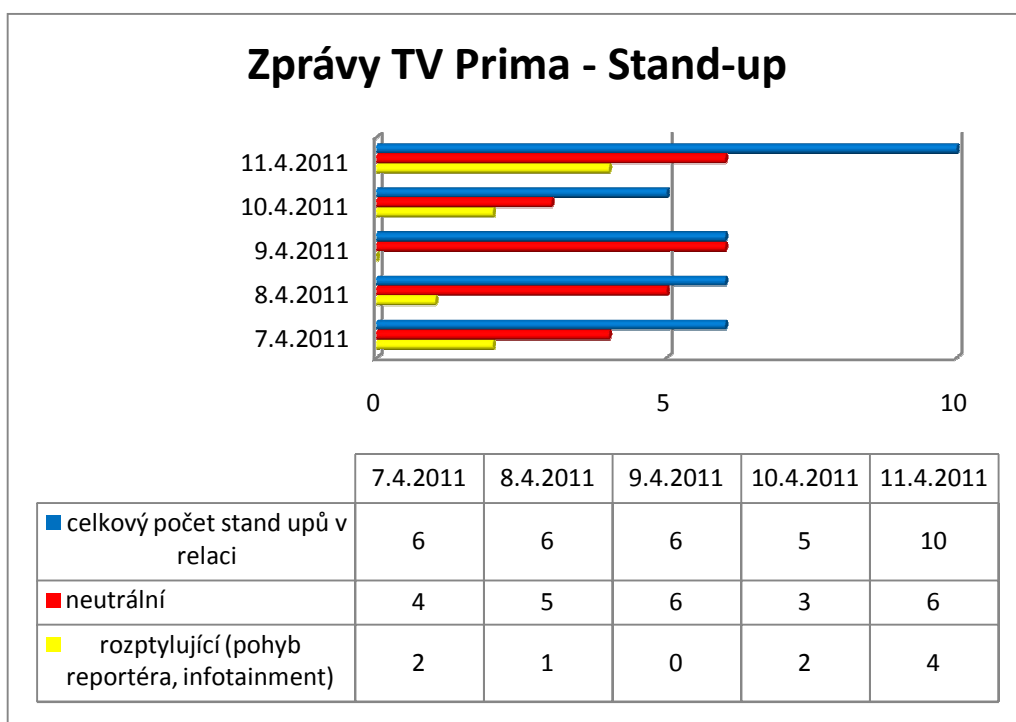
V tomto případě by však médium udělalo naopak chybu, pokud by dogmaticky vymezilo stejný prostor k vyjádření oběma stranám. Podobná situace by nastala například v případě odsouzeného vraha. Novinář by pak logicky nedával stejný prostor jemu a pozůstalým oběti. Nejde tedy o nevyváženost, ale o projevení citlivosti k tématu. (V protikladu s tím je však, dle mého názoru, výše rozebraný stand-up.)

Případová studie TV Prima

TV Prima má v souvislosti se stand-upy tendenci nezachovávat odstup od tématu.⁸⁸ Jejím cílem je absolutní dialog s divákem, kterého musí každá zpráva zaujmout. Z toho pak pramení i užití komiky a trikových prvků ve zprávách, které jsou jinak nepříliš zajímavé.

⁸⁸ V kontextu jejich profilace zpravodajství, které úplně upustilo od sportu a naopak zařadilo tzv. krimi zprávy a soft news ze světa showbyznysu, to ale zapadá do koncepce, kterou Prima zvolila.

Obrázek č. 8: Vyhodnocení stand-upů TV Prima z hlediska neutrality

Dobrym ilustračním příkladem práce zpravodajství TV Prima je reportáž o začínajícím období zvýšené koncentrace pylů v ovzduší, které působí potíže zvláště alergikům. Reportáž o stopáži 1:20 zpracovala Zuzana Glacová.⁸⁹

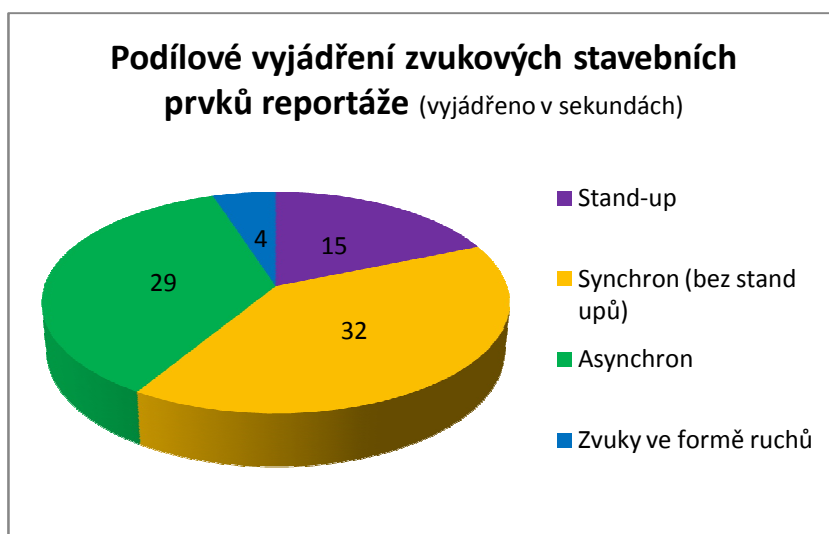
Příspěvek otevírá patnáctivteřinový stand-up, v němž se Glacová objeví hned dvakrát. Zatímco prvně vychází zpoza stromu zleva (kamera snímá celek) a říká: „Zatímco někomu dělají kvetoucí stromy a jarní počasí radost, jiným začínají největší starosti.“, hned v zápětí vychází druhá Glacová zpoza stromu zprava a dodává: „Až 60 % populace má totiž alergické vlohky a čím dál více alergiků evidují odborníci ve městech.“ Ted' už stojí v obrazu reportérky dvě, jedna kýchá „Hepšiii!“ , druhá přeje „Na zdraví!“

Nabízí se otázka, zda vůbec má reportérův výstup sestávat z inscenačních prvků, a pokud ano, zda mají tyto prvky zabírat celou jeho pětinu. Jako ospravedlnění lze přijmout, že reportáž editor zařadil až na závěr relace.

Nešťastná je také formulace, kterou reportérka zvolila, když mluvila o „alergických vlohách“. Vlohky chápe psychologie ve smyslu nadání, tedy předpokladů k úspěšnému vykonávání určité činnosti. Z toho je zřejmé, že spojení použité autorkou postrádá smysl.

⁸⁹ TV Prima. *Zprávy TV Prima 11. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

Obrázek č. 9: Poměr jednotlivých zvukově-stavebních prvků reportáže Zuzany Glacové

Kontroverzní jsou také stand-upy reportéra Ladislava Hrušky, a to především kvůli nápadné dikci a intonaci. Ve stejné relaci jako příspěvek Zuzany Glacové se objevila jeho reportáž o vládní krizi.⁹⁰

Hruška svůj příspěvek začíná slovy: „*Přesně ve tři hodiny odpoledne a šest minut zazněla na tomto místě z úst ministra obrany slova, které asi čekal málokdo.*“ Odhlédnu-li od špatně použité shody podmětu s přísudkem, nemohu si nevšimnout grafického čtení, které je pro autora typické. Ať už je obsah jakýkoliv, jeho dikce přináší do zpravodajství nemístnou agresivitu a dramtizaci. Zmíněná věta v Hruškově podání by se dala rozkreslit následovně:

*Přesně ve tři hodiny odpoledne a šest minut
zazněla na tomto místě
z úst ministra obrany slova,
které asi čekal málokdo.*

Kromě tohoto specifika působí značně rušivě výrazná gestikulace. Mávání papírem v úrovni obličeje by se měl vyvarovat, divákovi totiž rozptyluje. Hruška navíc před kamerou v polodetailu obejde půlkruh.

Reportáž uzavírá Hruškův druhý stand-up, ve kterém zazní: „*Situace na politické scéně se tedy mění doslova z minuty na minutu. Nicméně jistě je teď jedno –*

⁹⁰ TV Prima. *Zprávy TV Prima 11. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

Alexandr Vondra by byl po Pavlu Drobilovi už druhým místopředsedou ODS, který by opustil ministerskou funkci. Ladislav Hruška a redakce, televize Prima.“

Velmi nepřirozeně zde vyznívá i úvodní pohození rukou až do výše ramen, následné ukazovací gesto směrem do kamery i konečné vložení dlaně do zadní kapsy kalhot. V součtu s reportérovou neschopností správně dýchat, která má za následek hlasité nádechy na mikrofon, a s osobitým stylem vyjadřování, vzniká nekonzistentní celek. Namísto informační složky pak divák vnímá spíše reportérův projev, což by nemělo být cílem.

2.2 Kontroverzní případy mediální praxe

V této části se budu zabývat dvěma rozhovory z roku 2010, které se staly předmětem diskuse mezi odbornou i laickou veřejností. Prvním z nich je materiál České televize vzniknuvší na cestě premiéra Petra Nečase na jednání do Bruselu. Otázku vyvolal prvně výběr částí použitých v reportáži, následně i spekulace o dodržení všech pravidel novinářské praxe. Ačkoliv se ukázalo, že tyto pochyby nebyly opodstatněné, rozhovor vzbudil zájem ostatních médií.

Neformální rozhovor bývalého politika Mirka Topolánka s redaktory časopisu LUI vybírám pro jeho politický dopad. Za jeho intenzitu mohla totiž zřejmě média a jejich neuvážené zpracování nahrávky uniklé do médií.

2.2.1 Česká televize a její zásah do rozhovoru s politikem

Velká vlna diskuse se zvedla poté, co Česká televize odvysílala na podzim roku 2010 reportáž a následně i rozhovor reportéra zahraniční redakce Bohumila Vostala s premiérem Petrem Nečasem. V souvislosti s debatou o změnách Lisabonské smlouvy, které by znamenaly přesunutí kompetencí na úroveň orgánů Evropské unie, se tehdy rokovalo o nutnosti zřídit funkci státního tajemníka. Spor se však rozhořel o téma okrajové, s Lisabonskou smlouvou nesouvisející, a to o vztah mezi třemi vysoce postavenými představiteli státu – premiérem Petrem Nečasem, prezidentem Václavem Klausem a ministrem zahraničí Karlem Schwarzenbergem.⁹¹

Bohumil Vostal natáčel rozhovor s Petrem Nečasem během letu vládního speciálu na summit EU do Bruselu (ČT podle vedoucího zahraniční redakce Martina Řezníčka využila nabídky Vlády, aby její reportér letěl na summit EU spolu s ministerským předsedou⁹²). Problematickým bodem se měla stát pasáž, v níž premiér jednoznačně si vědom, že jeho projev zaznamenává mikrofon i kamera České televize, zdůrazňuje, že to, co si mezi sebou řekne premiér a prezident republiky, je čistě jejich privátní záležitost. Proto nepovažuje za nutné, aby podrobnosti oznamoval ministru zahraničí nebo kterémukoliv dalšímu členu vlády. Karel Schwarzenberg si přitom už před odletem posteskl, že s ním premiér nekonzultoval své myšlenky a plány, které

⁹¹ ČT24. Nečas pro ČT: *Co řeším s prezidentem, nemusí Schwarzenberg vědět* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-10-28 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/105593-necas-pro-ct-co-resim-s-prezidentem-nemusi-schwarzenberg-vedet/>>.

⁹² Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

hodlal na jednání v Bruselu představit. Věc je o to absurdnější, že právě Schwarzenberg Nečasovi připravoval pozici pro jednání na zasedání ministrů zahraničí. Takto situaci popsal web ČT24.⁹³

Po odvysílání reportáže a rozhovoru (oba materiály byly umístěny na webu ČT24, reportáž pak ČT odvysílala i v Událostech⁹⁴) Petr Nečas neformálně napadl Českou televizi, že z původního rozhovoru vybrala jen některé pasáže, které neeticky propojila do zkresleného celku.

Vedení redakce si trvá na tom, že výpověď sice zkrátilo, nicméně obsah slov premiéra zůstal zachován a nebyl nikterak posunut.⁹⁵ Argumentuje navíc tím, že si premiér musel být a byl plně vědom, že poskytuje rozhovor a co v něm říká.⁹⁶ „*Při rozhovoru měl premiér odcitována přesná vyznění výroků ministra zahraničí, takže věděl, že s nimi jeho reakce budou porovnány, pokud jeho výroky budou kritické,*“ doplňuje situaci autor rozhovoru.⁹⁷

Odvysílanou verzi rozhovoru otevírá stand-up Bohumila Vostala uvozující situaci a popisující okolnosti. Následuje sled střídajících se komentujících synchronů redaktora a synchronů Nečase a Schwarzenberga. Z úst Nečase doslova zazní: „*Je na mě a na pana prezidentovi, co si řekneme, a nemáme žádnou ani sebemenší formální nebo neformální povinnost to komukoliv jinému říkat. Je to vztah prezidenta a předsedy vlády a do něho žádnému ministrovi nepřísluší žádným způsobem zasahovat, to je mimo vši pochybnost.*“⁹⁸

Z materiálu zařazeného do rozhovoru i reportáže je zřejmé, že výpověď není poznamenána jakýmkoliv zásahem ze strany televize. Lze se o tom přesvědčit srovnáním odvysílaného materiálu s původní nahrávkou. V té Nečas bezprostředně za výše uvedenou citaci ještě dodává, že se v rozhovoru s prezidentem dotkli evropské

⁹³ ČT24. Nečas pro ČT: *Co řeším s prezidentem, nemusí Schwarzenberg vědět*. Česká televize [online]. 28.10.2010, [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/105593-necas-pro-ct-co-resim-s-prezidentem-nemusi-schwarzenberg-vedet/>>.

⁹⁴ ČT24. *Události 28. 10.2010* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2011-05-10 [cit. 2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2010/10/28/1097181328-210411000101028-19:00-udalosti/13/>>.

⁹⁵ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁹⁶ Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února 2011.

⁹⁷ Rozhovor s reportérem zahraniční redakce Bohumilem Vostalem, Praha: 10. května 2011.

⁹⁸ ČT24. Nečas pro ČT: *Co řeším s prezidentem, nemusí Schwarzenberg vědět*. Česká televize [online]. 28.10.2010, [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/105593-necas-pro-ct-co-resim-s-prezidentem-nemusi-schwarzenberg-vedet/>>.

problematiky jen velice okrajově a jádro jejich rozhovoru bylo úplně někde jinde.⁹⁹ S ohledem na podstatu Nečasova výroku je však tento dodatek zcela marginální a nelze jej z pohledu Etického kodexu České televize ani BBC Editorial Guidelines považovat za část, jejímž vypuštěním by došlo k významné dezinterpretaci či zkreslení situace, a tím i uvedení diváka v omyl.

Jako jistý nestandardní postup se může zdát vložení dotáčených otázek ze strany reportéra. V novinářských postupech stavby rozhovoru vysílaného ze záznamu to ale nevytváří žádný problém. Naopak, k takovému řešení je možné přistoupit v momentě, kdy není nahrávka dostatečně kvalitní (tehdy je vložení následně vytvořených otázek dokonce žádoucí¹⁰⁰) nebo je otázka příliš široká a zbytečně by tak zabírala vysílací čas vyhrazený rozhovoru či reportáži.

V tomto konkrétním případě jsou nasnadě oba zvažované aspekty. Akustické prostředí letadla není natolik kvalitní, aby byl ručový mikrofon kamery schopný zaznamenat mluvené slovo redaktora ve vysílatelné kvalitě. Je to zcela zřejmé právě z původní nahrávky, kde je Vostalův projev jen těžko srozumitelný (na rozdíl od Nečase nemluví přímo na reportážní, směrový mikrofon).

Z vyznění a návaznosti obsahové i formální navíc nelze vyčíst, že by se redaktor dopustil zkreslení. Jak vnitřní standardy zpravodajství ČT, tak Etický kodex ČT ve svém článku 16.8. navíc jasně přikazuje, že při vybírání částí rozhovoru nesmí dojít k chybám, například aby odpověď respondenta nebyla vztažena k jiné otázce nebo aby při střihu nedošlo k pozměnění nebo obsahovému zkreslení vyjádření respondenta.¹⁰¹

Stejně jako v případě střihání výpovědí nesmí dojít k posunutí významu sdělení jakožto celku.

Nutno podotknout, že Petr Nečas dostal ve čtyřicetivteřinové pasáži rozhovoru hned třicetivteřinový prostor. Jeho první část trvala 16 sekund a z audiovizuálního záznamu je jasně čitelné, že do premiérova souvětí nebylo zasaženo. Je úplné a končí intonovanou tečkou a původní nahrávka neobsahuje ani žádnou bezprostředně navazující výpověď, která by užitou část rozhovoru opravovala, popírala nebo stavěla do jiného světla. Souvětí také obsahově přesně navazuje na právě řečené a zároveň

⁹⁹ Rozhovor Bohumila Vostala s Petrem Nečasem, 28. října 2010, archiv České televize.

¹⁰⁰ Příručka Filmové technické minimum dokonce v případech, kdy podmínky scény neumožňují vytvořit jakostní záznam dialogu, doporučuje využít tzv. postsynchron, kdy se obraz ozvučuje dodatečně ve studiu. (S. 133)

¹⁰¹ ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex České televize* [online]. Česká televize: c1996 – 2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>>.

předchází asynchronnímu vystoupení reportéra. Druhá část měla 14 sekund a opět se jednalo o obsahově jasnou, celistvou a střihově nenarušenou výpověď. Synchronní vyjádření premiéra odděluje synchron reportéra nahrazující otázku.

V reportáži, která je svou žánrovou podstatou rozmanitější a komplexnější, je časový prostor pro argumentaci více stran omezen. Reportér tedy vybírá pouze několikavteřinová prohlášení, většinou o jedné či dvou větách. V reportáži Evy Hrnčířové a Bohumila Vostala je použit výňatek z rozhovoru s Petrem Nečasem, který má však vysokou vypovídající hodnotu a přesně vystihuje obsah původního vyjádření využitého ve výše zmíněném rozhovoru. Je zde užito pravidlo minimálního rozsahu a maximálního obsahu.

Podle Martina Řezníčka reportáž vyvolala bouřlivé reakce, což potvrzuje také provedená rešerše (seznam nalezených materiálů je součástí přílohy). „*Premiér obvinil Českou televizi, že to překrcovala. My jsme nic nepřekrcovali. Stojíme si za tím. Použili jsme slovo od slova, které tam bylo řečené. Nic jsme neposouvali nikam jinam, než to prostě bylo,*“ hájil se Řezníček.¹⁰²

Vláda a Ministerstvo zahraničí ČR vydaly společné prohlášení, v němž se ohradily proti „*vytváření nepravdivé virtuální mediální reality*“ (celý text je součástí přílohy). Jeho jádrem je uvedení na pravou míru informace, že „*premiér nekoordinuje zahraniční politiku s ministrem zahraničí*“. Odvysílaný materiál označilo za spekulaci a ke zveřejněným skutečnostem uvedlo: „*Předseda vlády s mandátem (mandát pro jednání na Evropské radě, pozn. aut.) seznámil jak poslance v příslušném výboru, tak všechny senátory, ve středu 27. října. Nic tedy neprobíhalo za zavřenými dveřmi a stranou od rezortu zahraničních věcí, jak mediální spekulace naznačují. Předseda vlády se o evropské agendě zmínil pochopitelně i na páteční schůzce 22. října u prezidenta republiky, kdy se omlouval ze své neúčasti na oslavách státního svátku. I to je projev dobře koordinované evropské politiky, nikoli důvod k zavádějícím interpretacím.*“

Celý spor zůstal v neformální rovině, případem se nezabývaly žádné kontrolní orgány. Není proto možné zaujmout jednoznačné stanovisko vycházející z odborného posudku, nicméně srovnání hrubého a odvysílaného materiálu spolu s aplikací širšího teoretického a etického rámce žurnalistické praxe, dovolují utvořit si vlastní názor.

¹⁰² Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února.

Ani vládní prohlášení navíc nekritizuje postup novinářské práce ve smyslu ovlivnění výpovědi, spíše lze usuzovat, že předmětem kritiky je výběr podtématu, tedy zaměření se na, podle Vlády ČR, marginální záležitost.¹⁰³ Česká televize je tu ale od toho, aby témata společenské závažnosti otevírala, a v tomto splnila svou roli bez výhrad. Navíc způsobem zcela korektním - použitím informací primárního zdroje, tedy premiéra. On sám, jak již bylo zmíněno výše, byl aktérem exkluzivního rozhovoru, a do jisté míry tak mohl ovlivnit to, co se ve vysílání objeví.

Nelze ani konstatovat, že by se médium prvoplánově uchýlilo k akcentování části rozhovoru, která by byla divácky více atraktivní, či s větším příděchem bulvární žurnalistiky. Materiály totiž respektují tematický rámeček nejednoty české zahraniční politiky, nicméně zahrnují hned několik segmentů. Mezi nimi Nečasův vzkaz Schwarzenbergovi, pohled na ustanovení funkce státního tajemníka pro evropské záležitosti, výroky ministra zahraničí na politiku Francie a reakce euroskeptika Václava Klause na chystanou změnu Lisabonské smlouvy.

2.2.2 Práce novinářů s rozhovorem neurčeným pro publikování

Rozhovor s bývalým premiérem Mirkem Topolánkem je specifický ve dvou rovínách. Prvně vůbec nebyl vytvářen pro publikování, vznikl pouze jako doprovodný materiál k focení pro gay časopis LUI, a za druhé měl zásadní politické důsledky.

V průběhu mého zkoumání vydala své stanovisko Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která konstatovala porušení zákona v případě reportáže TV Prima a České televize. TV Nova se správním řízení vyhnula. Závěry, které vyplývají z šetření RRTV, se překrývají s mým hodnocením.

Popis případu

V březnu roku 2010 odvysílaly všechny televize příspěvky reagující na rozhovor šéfredaktora magazínu pro gaye Jakuba Starého s tehdejšími předsedou ODS Mirkem Topolánkem, který unikl přes bulvární deník Blesk do médií. Podle informací Starého nebyl určen pro zveřejnění, měl sloužit jen jako ilustrační obrazový materiál pro spot o focení, který měl být umístěn na serveru Stream.cz.

¹⁰³ Vzhledem k náladě, která celý kabinet na podzim 2010 obklopovala, a informacím o neshodách mezi Černínským palácem a Kramářovou vilou, je však téma obhajitelné a vzhledem k výjimečnosti postavení Karla Schwarzenberga na české politické scéně a jisté prominentnosti vztahu premiér – ministr zahraničí plně kompetentní.

Redaktor chtěl od Topolánka slyšet v pěti slovech charakteristiku typického gaye. Politik to odmítal s tím, že pro něj nejsou homosexuálové nijak problematickou skupinou (jinak se dívá na adopce dětí takovými páry). Redaktor ho v dalších pěti otázkách tlačil ke stereotypní odpovědi, až Topolánek nakonec prohlásil: „*Gustav Slamečka, když jde opravdu do tuhého, opravdu do tuhého, tak jako ministr mám pocit, že uhne. A to ten Fischer prostě je Žid, není to gay, a ten uhne ještě dřív. To přeci nesouvisí, s tím, že je gay, to souvisí s jeho charakterem, to nesouvisí s tím, že je gay.*“

Na jedné straně můžeme Topolánka kritizovat za neomalenost a drzost, s jakou se navází do tehdejšího premiéra Jana Fischera, na jeho obranu je ale nutné zdůraznit poslední větu citace, z níž jasně vyplývá kontext, v němž předchozí slova (nešťastně) pronesl. V rozhodování o pochybení či nepochybení médií to byl nakonec klíčový aspekt.

„*Byli jsme dohodnuti s tiskovým mluvčím ODS, že do médií uvolníme fotografie z rozhovoru pro náš magazín. Ale až v momentě, kdy následující číslo vyjde. Zveřejněný videozáznam je součástí spontánně natočeného materiálu, který měl fungovat pouze jako dokument z focení pro naše webové stránky,*“ řekl Jakub Starý deníku Hospodářské noviny s tím, že neví, kdo z deseti lidí přítomných na focení materiály uvolnil a s jakým záměrem to udělal.¹⁰⁴ Starý Topolánka dál hájil tím, že jeho slova média následně vytrhla z kontextu, a tak vznikla mediální aféra, která se neopírá o skutečnost: „*Topolánek opravdu nechtěl poškodit nikoho. Naopak. Kontext jeho slov nebyl negativní. Topolánek jako jediný z námi oslovených politiků s rozhovorem a focením souhlasil, proto by bylo hloupé považovat jeho výroky za homofobní. Velmi mě mrzí, že se jeho snaha podpořit gaye obrátila proti němu a rozpoutala takovou mediální kampaň. Považuji ji za neadekvátní.*“¹⁰⁵

Zřejmě kvůli atraktivním tématům o židovství a znacích homosexuality, o nichž se Topolánek ze široka rozpovídává, ale rozhovor někdo poskytl redakci Blesku. Topolánek byl následně širokou společností označen za homofoba, což v konečném důsledku znamenalo jeho odchod z předsednictví ODS.

¹⁰⁴ SATONOVÁ, Jana. *Topolánek není homofob, chtěl nás podpořit*. Hospodářské noviny. 22. 3. 2010, s.3.

¹⁰⁵ SATONOVÁ, Jana. *Topolánek není homofob, chtěl nás podpořit*. Hospodářské noviny. 22. 3. 2010, s.3.

Rozhovor měl neformální charakter a originální nahrávka, kterou v zápětí zveřejnilo vedení magazínu na internetu (vložená na internetové stránky časopisu 22. března 2010¹⁰⁶), vyznívá spíše jako amatérské video z akce.

„Na zveřejněných videích nevidíme antisemitu, „jen“ rozžvaněného politika, kterému jsou zcela cizí věci jako třeba přemýšlení v nuancích, preciznost formulací či domýšlení vlastních výroků. Ale že je Topolánek takový, to víme již minimálně od doby, kdy několikaleté politické úsilí evropských politických reprezentací shrnul do půvabného slůvka „shit“. Není proto celý ten poprask vůči předsedovi ODS nefér? Není. Protože ten člověk, opřený o futro a rozverně rozvíjející myšlenkové pochody obsahem i formou hodné průměrného žáka předlistopadové základní školy, zkrátka nemá být premiérem. A už vůbec ne premiérem za stranu, která se vydává za seriózní konzervativně-liberální sílu,“ napsal ve svém komentáři pro internetový deník Neviditelný pes Lukáš Macek.¹⁰⁷

Z hlediska této práce není důležité, jak se nahrávka dostala na veřejnost, ani jaký měla politický dopad. Nutné je zamyslet se nad způsobem, jakým novináři s nahrávkou, kterou už měli v době kompletace svých příspěvků plně k dispozici, naložili. Ne všichni se totiž postavili k vyřčeným slovům citlivě a výroky nedezinterpretovali.

Mirek Topolánek se následně za výroky opakovaně omlouval, zároveň však médiím vytýkal vytržení jeho slov z kontextu a překroucení.

Případem a odvysílanými příspěvky se zabývala také Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která po analýzách došla ke stejným závěrům. V případě České televize a TV Prima vydala upozornění na porušení zákona. Vzhledem k tomu, že se v obou případech nenašel typově shodný případ z minulosti (RRTV neshledala opakované chybné nakládání s rozhovorem, které by povahou odpovídalo případu Topolánka), neudělila RRTV ani v jednom z případů finanční sankci.

Ve svém rozhodnutí Rada přímo píše:

„Rada rozhodla na svém 3. zasedání konaném dne 8. února 2011 zastavit správní řízení z důvodů absence předchozího typově shodného upozornění na porušení zákona podle ustanovení § 59 odst. 1 zákona č. 231/2001 Sb. a zároveň upozornit provozovatele Česká televize na porušení § 31 odst. 3 zákona č. 231/2001 Sb.“ Česká

¹⁰⁶ RRTV. *Upozornění na porušení zákona: 2010/545/vos/FTV*. Praha: 8. února 2011.

¹⁰⁷ MACEK, Lukáš. *Soumrak zbohatlíků v české politice?*. Neviditelný pes : První český ryze internetový deník [online]. 29. 3. 2010, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-topolanek-lui-078-/p_politika.asp?c=A100328_113345_p_politika_wag>.

televize zároveň dostala sedmidenní lhůtu ode dne doručení upozornění, aby chybu napravila. ČT se následně omluvila. Shodné upozornění obdržela také TV Prima.

Zpracování případu Topolánek TV Primou

TV Prima s případem pracovala ve zpravodajských relacích, které následně zkoumala RRTV. Dvakrát šlo o Zprávy TV Prima vysílané v 18:55, první ze dne 21. března 2010, druhé z 22. března 2010.

V obou případech došlo k porušení zákona č. 231/2001 Sb., který vyžaduje po provozovateli vysílání objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů, přičemž názory a hodnotící komentáře musí být odděleny od informací zpravodajského charakteru. RRTV ve své analýze konstatovala, že „TV Prima k problematice rozhovoru M. Topolánka přistupovala bez sdělení veškerých informací, které by napomohly divákovi vytvořit si o věci vlastní názor, a omezila se pouze na zveřejnění z kontextu vytržených slov, která vyjádření M. Topolánka v rámci rozhovoru staví do zcela obrácené pozice a která v této izolované formě působí skandálně.“¹⁰⁸

Obrázek č. 10: Způsob, kterým TV Prima interpretovala slova Mirka Topolánka

V neděli 21. března se celý příspěvek jednoznačně nese v duchu „uvést Topolánka do špatného světla“. Od začátku do konce nelze vysledovat oprostění se od akcentu deníku Blesk, který kauzu otevřel. Blesk na svých webových stránkách kauzu shrnuje například slovy, že Topolánek Fischera označil za Žida, který kvůli

¹⁰⁸ RRTV. *Upozornění na porušení zákona: 2010/545/vos/FTV*. Praha: 8. února 2011.

svému charakteru uhne.¹⁰⁹ (Niméně ani tento materiál nepostrádá klíčovou větu o charakteru.) Už moderátorka ze studia jej uvádí slovy: „*Předseda ODS Mirek Topolánek má co vysvětlovat. Při focení pro časopis LUI urazil premiéra i ministra dopravy. O Janu Fischerovi prohlásil, že je to Žid a uhne. Podobně mluvil o Gustávu Slamečkovi, u kterého zdůraznil, že je gay. Obul se ale i do křesťanů nebo voličů ČSSD. Jako první informaci zveřejnil server Blesk.cz. Topolánek se pak za své výroky omlouval na všechny strany.*“ Ohlášení příspěvku ani v nejmenším nepřipouští pochybnost o správnosti interpretace a bere neověřené informace, tak jak je podal Blesk, za správné. To je první chyba, které se Prima dopustila.

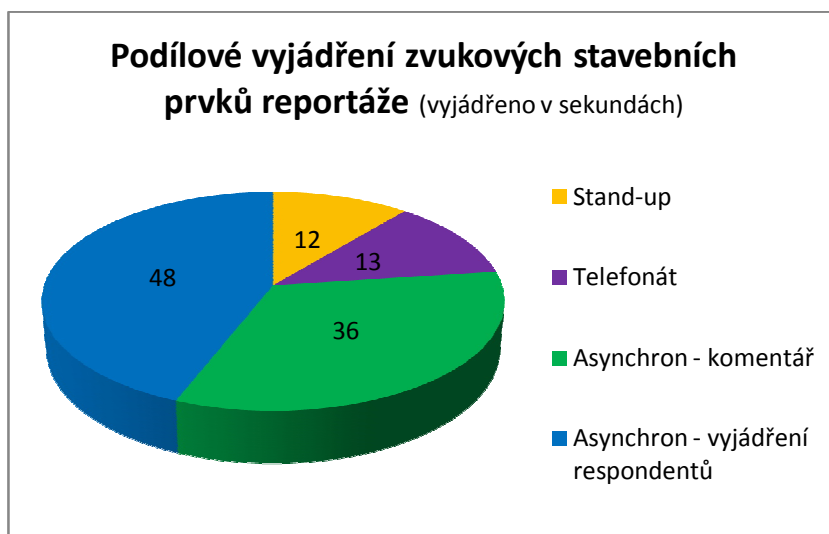
Další je interpretace Topolánkových slov, kde chybí již zmíněná poslední věta jeho výpovědi. Výrok je zobrazen jak vizuálním přepisem, tak v asynchronním komentáři. O dovětku se nezmiňuje ani reportérka, čímž výrok posouvá do skutečně homofobní, případně xenofobní roviny. Analýza RRTV si všímá také chyby u přepisu slova „Žid“, přičemž „Židem“ psáno s velkým „Ž“ český jazyk chápe příslušníka národu, zatímco z kontextu hodnoceného komentáře je patrné, že byl myšlen „žid“, tedy vyznavatel náboženství – židovství.

Reportérka divákovi nenabízí věrný obraz skutečnosti, naopak mu podsouvá vlastní vyhodnocení situace. Z původní nahrávky je totiž zřejmé, že Topolánek neměl vůbec v úmyslu homosexuály nějakým způsobem hodnotit a kategorizovat, a k zobrazenému vyjádření přistoupil až po nátlaku redaktorů časopisu LUI. Z reportáže toto ale divák nemá možnost zjistit, vše naopak vyznívá jako politikova okamžitá reakce na otázku Jaký je typický gay?.

Celá reportáž má stopáž 1 minutu 54 sekund (114 sekund). Kromě stand-upů reportérky Filipy Šebové (točených ve střížně s pozadím počítačů se strnulými záběry Fischera a Topolánka) v ní ale nejsou žádné synchronní výpovědi. Na půl cesty je třináctivteřinový telefonát Gustáva Slamečky, ostatní vyjádření jsou přepsaná do grafiky a namluvená v asynchronu.

¹⁰⁹ Jos, hof, efk, ših. *Topolánek: Premiér je žid, který uhne kvůli svému charakteru. Blesk* [online]. 29. 3. 2010, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/133534/topolánek-premier-je-zid-ktery-uhne-kvuli-svemu-charakteru.html>>.

Obrázek č. 11: Poměr jednotlivých zvukově-stavebních prvků reportáže Filipy Šebové

Už ze způsobu zpracování lze usuzovat, že se Šebová nesnažila zjistit maximální množství informací ze zdrojů na sobě nezávislých. Z toho pramení také další, zcela zásadní omyl, kterého se novinářka dopustila. Na celou problematiku nahlížela pouze z jednoho možného úhlu a celou věc brala za hotovou. Nedokázala zpochybnit svůj a priori ukotvený názor, a proto ho jen podpořila vybranými výroky zúčastněných stran. Vytvořila tak mozaiku, která se skutečnosti příliš nepodobá, a to ani přesto, že Slamečka ve své řeči Topolánka obhájí.

Obrázek č. 12: Vyjádření Gustáva Slamečky v reportáži TV Prima

Problém reportáže tedy tkví v tom, že se autorka opírala o nedostatečné informace a některé skutečnosti zcela opomenula. Dovětek Mirka Topolánka

„To znamená, to prostě nesouvisí s tím, že je gay. To souvisí s jeho charakterem.“ z rozhovoru vypustila úplně, a to jak z přepisu, tak z asynchronního komentáře.

Celkové protitopolánkovské vyznění materiálu potvrzuje také použití přepisů části otevřeného dopisu Mirka Topolánka, v němž se opakovaně omlouvá. Divák opět snadno nabývá pocitu, že „má za co“. V důsledku vytržení výroku z kontextu se konstatování navíc jeví jako urážlivé k homosexuálům a židům. Podle RRTV měla televize pouze informovat o rozporuplném rozhovoru Mirka Topolánka, jehož záznam unikl bulvárnímu deníku Blesk a vyvolal vlnu diskuse.¹¹⁰ Vyjádření TV Prima v rámci správního řízení je součástí přílohy.

Druhý příspěvek ze dne 22. března 2010 užívá stejnou grafiku jako původní příspěvek (obrázek č. 10). Rozšiřuje kauzu o reakce politiků a o žádosti na Topolánkovo odstoupení z kandidátky ODS.

Na tuto reportáž navíc navazuje materiál o dřívějších Topolánkových přešlapech. Ani to nepřispívá k objektivitě a vyváženosti postoje, který Prima k celé kauze zaujala.

Zpracování případu Topolánek Českou televizí

Česká televize se na rozdíl od ostatních dvou vysílatelů kauze věnovala až o den později, tedy 22. března 2010. V Událostech vysílaných v 19:00 neřeší pouze uniklý rozhovor a jeho kontroverzní obsah, ale spíše reakce, které vyvolal. Reportáž otvírá výzva předsedy Senátu Přemysla Sobotky, aby Topolánek odstoupil z kandidátky do voleb do Poslanecké sněmovny i z postu předsedy ODS. Výzvě předchází ohlášení moderátorky ve studiu: *„Mirek Topolánek ať odstoupí z čela jihomoravské kandidátky i z čela ODS. Direkt, který přišel dva měsíce před volbami a z vlastních řad. Předsedu Senátu Přemysla Sobotku k němu vedla Topolánkova slova, která padla v neformálním rozhovoru s novinářem. A přidávají se i další vlivní straníci, naposledy třeba Alexandr Vondra. První muž ODS se hájí, že výroky, které mu teď lámou vaz, postrádají souvislosti. K apelu se vyjádří v úterý.“*

Tato část není nikterak napadnutelná, postrádá kontroverzní výrok nebo jakékoliv hodnocení. Toho se dopouští až reportér Lukáš Dolanský ve svém komentáři: *„Poslední krizi ve straně způsobil Topolánkův rozhovor pro gay magazín LUI. V něm kritizoval katolickou církev, o premiéru Fischreovi nešťastně prohlásil, že jako žid uhne*

¹¹⁰ RRTV. *Upozornění na porušení zákona: 2010/545/vos/FTV*. Praha: 8. února 2011.

dřív než kterýkoliv jiný politik. (...)“ Následuje Topolánkovo vyjádření o voličích ČSSD.

Jediná zmínka opět nedává divákovi možnost zorientovat se na základě úplných informací. Autor stejně jako reportérka Primy předává informaci jako hotovou věc a nepřipouští jinou interpretaci. Rovněž vynechal závěrečnou větu Topolánkova prohlášení.

Vzhledem k pokročilému vývoji kauzy reportáž nabízí reakci členů ODS a náčrt dalšího vývoje do plánovaných voleb v květnu 2010.

Role TV Nova

TV Nova je jedinou televizí, která v souvislosti s případem Topolánek nedostala od RRTV napomenutí. Její reportáž odvysílaná 21. března 2010 obsahovala potřebný kontext. Nadto se zabývala více vyjádřeními než pouze tím na adresu židů a homosexuálů, čímž poskytla divákovi informaci právě o kontroverzním rozhovoru (to, co v případě TV Prima chybělo). Ohlášení ze studia bylo následující: *„Vlnu pobouření na politické scéně způsobily výroky předsedy ODS Mirka Topolánka při fotografování pro magazín pro homosexuály. Topolánek se v něm vyjadřoval na adresu ministra dopravy Gustáva Slamečky a premiéra Jana Fischera. V další části rozhovoru se obul také do církve. Jako první s informací přišel deník Blesk. Političtí protivníci žádají rezignaci Topolánka. Ten se v obsáhlých tiskových zprávách omlouvá a hájí se tím, že jeho výroky byly vytrženy z kontextu.“*

Na rozdíl od TV Prima Nova neříká, že Topolánek něco udělal, ale že svými výroky vzbudil vlnu pobouření, což jednoznačně lépe vystihuje situaci.

V reportáži se navíc objeví autentická nahrávka, která obsahuje jak originální synchron Topolánka, tak textový přepis, včetně problematické pasáže. Způsob zobrazení kontroverzního výroku je součástí přílohy.

I Nova zahrnula informaci o omluvě, kterou Topolánek vydal, nebo prohlášení Slamečky a Fischera. Svůj příspěvek však rozšiřuje i o další problematické části rozhovoru. Připojuje také postoje Topolánkova stranického kolegy Ivana Langer a politických protivníků Miroslava Kalouska, Vojtěcha Filipa a Jiřího Paroubka.

Nova s tématem pracovala ještě 22. a 23. března. Pokaždé však využila výroku v celé šíři.

Závěr

V bakalářské práci *Etika práce se synchronem v televizním zpravodajství a publicistice* se zabývám způsobem, jakým Česká televize, TV Nova a TV Prima pracovaly s vybranými materiály. Kvůli analýzám a z důvodů přehlednosti dělím práci do dvou tematických oddílů, v nichž zkoumám způsob, jakým uvedení vysílatelé nakládají se stand-upy, a dále je podroben analýze jejich postoj ke konkrétnímu rozhovoru s hlubokým politickým dopadem. Synchron přitom chápu v jeho rozšířeném významu synchronní výpovědi, které se následně věnuji ve dvou stěžejních rovinách, a to ve formě stand-upu a rozhovoru.

Cílem práce bylo rozebrat problematiku práce se synchronem v televizním zpravodajství a publicistice z etického hlediska. Ve svém zkoumání jsem proto akcentovala užití stříhu jakožto nástroje práce se synchronem. Věnovala jsem se zejména fleši, kterou pro svou okamžitou identifikovatelnost považuji za eticky ospravedlnitelný nástroj, nicméně z hlediska výrazového prostředku filmové řeči a její formální čistoty je diskutabilní. Kvantitativní výzkum, který jsem pro popis užívání fleše využila, ukázal, že se k fleši nejčastěji uchyluje soukromá televize TV Nova.

Fleš se v hlavní zpravodajské relaci TV Nova objevila denně, v jednom dni dokonce čtyřikrát, což představuje vysoký nadprůměr. Celkem sedmkrát za sledované období ji použila TV Prima, maximální počet v jedné relaci jsou dva výskyty. Česká televize sahá častěji po diskrétnějším způsobu zásahu do respondentovy výpovědi, tzv. prostříhu, čímž se fleši vyhýbá. Za sledované období ji použila pouze dvakrát.

U jedné z reportáží TV Nova jsem odhalila zcela neetický zásah - stříh do synchronní výpovědi respondenta nebyl nijak zvýrazněn (fleš) ani potlačen (prostříh). Projevil se narušením plynulosti obrazu.

Diskutabilní tendence se ukázaly také v práci se stand-upem, jakožto výrazným stavebním prvkem reportáže autorského charakteru. V celkovém měřítku lze pozorovat jeho nadužívání, v některých případech se navíc z doplňkového stavebního prvku mění na dominantní, s čímž souvisí i jeho zvyšující se podíl na celkové délce příspěvku. Problematickým bodem je také jeho subjektivní rovina, která může vést až k ovlivňování diváka, popřípadě k sugesci názorů (nemusí být záměrná). Z hlediska cílů zpravodajství není ani vhodné, aby stand-upy přebíraly inscenační prvky v takové míře, jak to činí, a to napříč mediálním spektrem.

Kapitola druhá se v celé své šíři věnuje dvěma konkrétním rozhovorům, které jsou ukázkou chování jak médií, tak subjektů v mediálních výstupech účinkujících. V první části se jedná o rozhovor mezi reportérem České televize Bohumilem Vostalem a premiérem Petrem Nečasem. Provedená analýza popisuje chování politické reprezentace, jež reflektuje důsledky technologického vývoje médií. Jejich vzájemná konvergence totiž ubírá elitám čas na analýzu mediálních obsahů a zužuje manévrovací prostor, což vede k manipulacím, dezinterpretacím i logickým zkratům a výpadům vůči médiím.¹¹¹ Komparace hrubého materiálu s užitými pasážemi následně neprokázala pochybení ze strany novinářů, spíše poukázala na vztah politické reprezentace k médiu veřejné služby, respektive k médiím obecně.

Na kontroverzním rozhovoru bývalého politika Mirka Topolánka a redaktorů časopisu LUI jsem se snažila demonstrovat sílu, kterou média disponují, a mohou tak značně ovlivnit veřejné mínění i společenské dění. Z analýzy případu vyplývá, že nemusí jít o cílenou formu propagandy, jak to činí média v nesvobodných zemích. Zásadní důsledky mohou mít i ledabylá užití a zásahy reportéra do získaných materiálů, editoriální politika postrádající preciznost, nebo laxní přístup a neuvědomění si možných následků novinářské práce, není-li respektován kontext.

Všechny výše popsané konkrétní případy z mediální praxe jsem se snažila zasadit do širokého teoretického rámce. Na základě pravidel mediálních teoretiků i filozofů, které se promítají do etických kodexů i právních norem regulujících fungování médií, se snažím vzbudit zájem o diskusi na téma etiky jakožto kategorického imperativu každého novináře.

¹¹¹ McNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004. S. 130-132. ISBN 80-7178-840-6.

Summary

The thesis *Ethics of working with synchron in TV News and Publicistics* reflects how the Czech Television, TV Nova and Prima TV work with selected materials. I divide the work in two thematic sections. The first part deals with the question of how broadcasters use the stand-ups while the second one analyzes their way of work with interview, which had a big political impact. I use the term “synchron” in two different meanings – the stand-up and the interview as well.

The aim was to analyze the application of synchron in TV News and publicistics in ethical point of view. I therefore accented cutting as a tool for working with synchrons. I particularly pursued a problem of a flash implementing, which may be ethically correct because of its easy discriminability, however using of this cutting method is questionable because of its formal and expressional impurity. Quantitative research, which I use to describe the using of the flash, showed that TV Nova uses the flash most frequently among all the TV stations studied. Czech Television usually uses the embedded shot, thus avoiding flash (used only twice over the period).

In one of the reports of TV Nova, I discovered completely unethical actions - cutting of the respondent synchronous termination was neither highlighted (flash) nor suppressed (gaps) but it was showed as the image disturbance.

I have further pointed up to the problem of stand-up application. It is overused across the whole media spectrum and it frequently alters into the dominant element of reports. Moreover, stand-up may become so subjective that it influences the viewer's personal opinions, which contradicts with the objective reporting.

The second chapter focuses on the analysis of two particular discussions that demonstrates the power of media and the role of performers in them. The first part represents an interview between a reporter of the Czech Television Bohumil Vostal and Prime Minister Petr Nečas. The comparison of coarse material with passages used in the broadcast showed no formal mistakes caused by journalists. The whole analysed debate pointed to the relationship of political representation to the media.

I tried to demonstrate the power that media has over the public opinion and social events on the example of a controversial interview of former politician Mirek Topolánek and the editor of LUI magazine. The reporter'scareless treatment of the recorded material, the editorial policy lacking precision, or the unawareness of

the potential effects of the journalistic work, without respecting of the context are the mayor causes of unethical media outputs.

I tried to put all the above-described cases of media practice into the broad theoretical framework based on ideas of media theorists and philosophers, which are included in codes of ethics and legal norms. My aim is to encourage the debate about the ethics as the categorical imperative of every journalist.

Použitá literatura

LITERATURA:

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. První vydání - dotisk. Brno : BARRISTER & PRINCIPAL - studio, 2003. 392 s. ISBN 80-85947-67-6.

Filmové technické minimum. Třetí přepracované vydání. Praha: Československý filmový ústav, 1982. 256 s. MK ČSR 59-289-81.

GOLDBERG, Bernard. *Jak novináři manipulují*. Praha : IDEÁL, 2005. 227 s. ISBN 80-901017-8-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

KRAUS, Jiří, et al. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha : Academia, 2005. 880 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

KUČERA, Jan. *Stříhová skladba ve filmu a v televizi*. Druhé doplněné vydání. Praha : AMU, 2002. 230 s. ISBN 80-7331-896-2.

McNAIR, Brian. *Sociologie žurnalistiky*. Praha : Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-840-6.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Čtvrté vydání. Praha : Portál, 2009. 640 s. ISBN 978-80-7367-574-5.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Druhé vydání. Praha : Portál, 2002. 447 s. ISBN 8073675749.

MORAVEC, Václav. *Etika a česká média* in Jirák, J. (et all): *10 let v českých médiích*. Praha: Portál, 2005. S. 50. ISBN 80-7178-925-9.

OSVALDOVÁ, Barbora – HALADA, Jan a kolektiv. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Třetí vydání. Praha : Nakladatelství Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-266-7.

PROKOP, Přemysl. *Úvod do praxe zpravodajského kameramana*. První vydání. Praha: Centrum vzdělávání, 1999. 117 s.

ROBERTS-BRESLIN, Jan. *Making Media: Foundations of Sound and Image Production*. Oxford: Focal Press, 2008. Druhé vydání. 287 s. ISBN 978-0-240-80907-6.

RUSS-MOHL, Stephan. *Žurnalistika: Komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha : Grada Publishing, 2005. 316 s. ISBN 80-247-0158-8.

SANDERS, Karen. *Ethics & journalism*. London : SAGE, 2003. 196 s.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha : Portál, 2004. 168 s. ISBN 80-7178-806-6.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha : Portál, 2006. 192 s. ISBN 80-7367-096-8.

Z vůle médií: Stati k novinářské teorii a praxi. První. Praha : HERMÉS, 2006. 183 s. ISBN 80-903852-0-6.

ELEKTORNICKÉ ZDROJE:

BBC. *Editorial Guidelines* [online]. BBC: c2005, aktualizováno 2011-02-28 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bbc.co.uk/guidelines/editorialguidelines/>>.

CVVM. Prestiž povolání [online]. CVVM: c2008, aktualizováno 2008-08-29 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100819s_eu80829.pdf>.

ČESKÁ TELEVIZE. *Kodex České televize* [online]. Česká televize: c1996 – 2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>>.

ČT24. Nečas pro ČT: *Co řeším s prezidentem, nemusí Schwarzenberg vědět* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-10-28 [cit. 2011-02-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/105593-necas-pro-ct-co-resim-s-prezidentem-nemusi-schwarzenberg-vedet/>>.

ČT24. *Události 28. 10.2010* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2011-05-10 [cit. 2011-05-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2010/10/28/1097181328-210411000101028-19:00-udalosti/13/>>.

JIRÁK, Jan: *Regulace médií* [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze: c2006, aktualizováno 2011-04-14 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/554/REGULACE-MEDII.html>>.

Jos, hof, efk, ših. Topolánek: *Premiér je žid, který uhne kvůli svému charakteru*. Blesk [online]. 29.3 2010, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/133534/topolank-premier-je-zid-ktery-uhne-kvuli-svemu-charakteru.html>>.

MACEK, Lukáš. *Soumrak zbohatlíků v české politice?*. Neviditelný pes : První český ryze internetový deník [online]. 29.3 2010, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-topolank-lui-078-/p_politika.asp?c=A100328_113345_p_politika_wag>.

NEDĚLNÍKOVÁ, Dana. *Etická dilemata v terénní sociální práci*. [online]. TF JU: c2008-2011, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.tf.jcu.cz/getfile/5e1d7745654e58c4>>.

RRTV. *Zpráva o činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a o stavu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a v oblasti poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání za rok 2010* [online]. RRTV: c2011, aktualizováno 2011-04-30 [cit. 2011-04-30]. Dostupné z WWW: <<http://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZ2010.pdf>>.

SATONOVÁ, Jana. *Topolánek není homofob, chtěl nás podpořit*. Hospodářské noviny. 22.3.2010, s.3.

SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Etický kodex novináře* [online]. Syndikát novinářů České republiky: c2008, aktualizováno 2011-02-16 [cit. 2011-02-16]. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>>.

VLÁDA ČR. *O společné evropské politice jedná vláda, mediální spekulace o „přestřelkách“ jsou nesmyslné.* [online]. Vláda ČR c2009, aktualizováno 2010-10-29 [cit. 2011-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/na-pravou-miru/o-spolecne-evropske-politice-jedna-vlada--medialni-spekulace-o-prestrelkach-jsou-nesmyslne-77492/>>.

OSTATNÍ ZDROJE:

GAUDLOVÁ, Lucie. *Etické aspekty využití odposlechu a skryté kamery v televizním zpravodajství a publicistice.* Praha, 2010. 59 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Lokšík.

KALISTOVÁ, Kateřina. *Objektivita a vyváženost.* Praha: 17. února 2011.

KALISTOVÁ, Kateřina. *Přednáška předmětu Základy etiky novinářské práce.* Praha: 23. března 2010.

MORAVEC, Václav. *Přednáška předmětu Základy etiky novinářské práce.* Praha: 23. února 2010.

MORAVEC, Václav. *Konference: Mediální právo a regulace médií ve světle regulace internetu.* Praha: 2. března 2011.

ROZEHNAL, Aleš. *Konference: Mediální právo a regulace médií ve světle regulace internetu.* Praha: 2. března 2011.

Rozhovor Bohumila Vostala s Petrem Nečasem, 28. října 2010, archiv České televize.

Rozhovor s reportérem zahraniční redakce Bohumilem Vostalem, Praha: 10. května 2011.

Rozhovor se zástupcem šéfredaktora Redakce zpravodajství Martinem Řezníčkem, Praha: 22. února.

Rozhovor s editorem Událostí ČT Jakubem Szántó, Praha: 23. února 2011.

RRTV. *Upozornění na porušení zákona: 2010/545/vos/FTV.* Praha: 8. února 2011.

SVOBODOVÁ, Ivana. *Pronikání inscenačních prvků do hlavních zpravodajských relací ČT, TV Nova a Prima TV.* Praha, 2007. 50 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Lokšík.

ŠIMONÍK, David. *Přednáška předmětu Vedení tiskových konferencí a tiskový mluvčí.* Praha: 30. března 2010.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č.231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně jiných zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ZDROJE PRO ANALÝZU KE KAPITOLE 2

ČT24. *Události 12. 3. 2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-03-12 [cit. 2011-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/03/12/1097181328-211411000100312-19:00-udalosti/3/>>.

ČT24. *Události 7. 4.2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-04-07 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/04/07/1097181328-211411000100407-19:00-udalosti/1/>>.

ČT24. *Události 8. 4.2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-04-08 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/04/08/1097181328-211411000100408-19:00-udalosti/1/>>.

ČT24. *Události 9. 4.2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-04-09 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/04/09/1097181328-211411000100409-19:00-udalosti/1/>>.

ČT24. *Události 10. 4.2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-04-10 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/04/10/1097181328-211411000100410-19:00-udalosti/1/>>.

ČT24. *Události 11. 4.2011* [online]. Česká televize: c2011, aktualizováno 2010-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/vysilani/2011/04/11/1097181328-211411000100411-19:00-udalosti/1/>>.

TV Nova. *Televizní noviny 7. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-07 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-7-4-2011.html?s=0>>.

TV Nova. *Televizní noviny 8. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-08 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-8-4-2011.html?s=0>>.

TV Nova. *Televizní noviny 9. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-09 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-9-4-2011.html?s=0>>.

TV Nova. *Televizní noviny 10. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-10 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-10-4-2011.html?s=0>>.

TV Nova. *Televizní noviny 11. 4. 2011* [online]. CET 21 spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://voyo.nova.cz/multimedia/televizni-noviny-11-4-2011.html?s=0>>.

TV Prima. *Zprávy TV Prima 7. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-07 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

TV Prima. *Zprávy TV Prima 8. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-08 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

TV Prima. *Zprávy TV Prima 9. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-09 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

TV Prima. *Zprávy TV Prima 10. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-10 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

TV Prima. *Zprávy TV Prima 11. 4. 2011* [online]. FTV Prima, spol. s r.o.: c2011, aktualizováno 2011-04-11 [cit. 2011-04-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.iprima.cz/videoarchiv>>.

Seznam příloh

- **Příloha č. 1: Česká televize - Vybrané pasáže Etického kodexu ČT týkající se práce s rozhovory (text)**
- **Příloha č. 2: Český rozhlas – vybrané pasáže Etického kodexu ČRo týkající se zkreslování a manipulování s nadávkovým materiálem (text)**
- **Příloha č. 3: Česká mediální legislativa (text)**
- **Příloha č. 4: Vybraná pasáž BBC Editorial Guidelines o digitální manipulaci (text)**
- **Příloha č. 5: Vybraná pasáž z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (text)**
- **Příloha č. 6: Konkrétní data RRTV převzatá z výroční zprávy za rok 2010 (tabulka)**
- **Příloha č. 7: Přehled záznamů mediálních výstupů reagujících na rozhovor ČT s Petrem Nečasem vyplývajících z rešerše (bibliografické záznamy dokumentů)**
- **Příloha č. 8: Reakce vlády ČR a Ministerstva zahraničí ČR na materiál České televize ve věci Nečas vs. Schwarzenberg (text)**
- **Příloha č. 9: Přepis kritické části neformálního rozhovoru časopisu LUI s Mirkem Topolánkem (text)**
- **Příloha č. 10: Způsob zobrazení kontroverzního výroku Mirka Topolánka ve zpravodajství TV Nova (obrázek)**
- **Příloha č. 11: Vyjádření TV Prima pro správní řízení vedené Radou pro rozhlasové a televizní vysílání ve věci rozhovoru Mirka Topolánka pro časopis LUI (text)**
- **Příloha č. 12: Vyjádření České televize pro správní řízení vedené Radou pro rozhlasové a televizní vysílání ve věci rozhovoru Mirka Topolánka pro časopis LUI (text)**

Přílohy

Příloha č. 1: Česká televize - Vybrané pasáže Etického kodexu ČT týkající se práce s rozhovory

16.6 Česká televize zásadně nepřistoupí na dodatečné podmínky nebo nátlak vztahující se k materiálu, který byl v souladu s Kodexem natočen. V odůvodněných případech může ještě před započítím natáčení akceptovat návrh dohody o autorizaci rozhovoru. Dohodnutá autorizace však může spočívat pouze v právu respondenta získat před odvysíláním záznam nebo přepis v pořadu použitých částí rozhovoru. V případě, že Česká televize na takovou dohodu přistoupí, je povinna ji dodržet. Případné námitky respondenta opírající se o tvrzené zkreslení jeho vyjádření posoudí šéfredaktorem pověřený vedoucí pracovník redakce. Česká televize zásadně nepřistoupí na dohodu, kterou by se respondentovi dostalo výsady souhlasit s použitím svého vyjádření až v závislosti na vyznění celého pořadu.

16.8 Při výběru částí natočeného rozhovoru, jež mají být použity v pořadu, je třeba vždy zajistit, aby nedošlo k chybám, například aby odpověď respondenta nebyla vztahována k jiné otázce nebo aby při střihu nedošlo k pozměnění nebo obsahovému zkreslení vyjádření respondenta.

16.22 Při natáčení rozhovoru s dětmi je nezbytné vyloučit nátlak, a to i nepřímý, vyplývající například z prostředí, v němž se má rozhovor uskutečnit. České televizi není dovoleno vystavovat děti jakékoliv manipulaci.

Příloha č. 2: Český rozhlas – vybrané pasáže Etického kodexu ČRo týkající se zkreslování a manipulování s nadávkovým materiálem

21.6 Český rozhlas zásadně nepřistoupí na dodatečné podmínky nebo nátlak vztahující se k materiálu, který byl v souladu s Kodexem natočen. V odůvodněných případech může ještě před započítím nahrávání akceptovat návrh dohody o autorizaci rozhovoru. Dohodnutá autorizace však může spočívat pouze v právu respondenta získat před odvysíláním záznam nebo přepis částí rozhovoru použitých v pořadu. V případě, že Český rozhlas na takovou dohodu přistoupí, je povinen ji dodržet.

Případné námitky respondenta poukazující na zkreslení jeho vyjádření posoudí vedoucí zaměstnanec redakce pověřený šéfredaktorem. Český rozhlas zásadně nepřistoupí na dohodu, kterou by se respondentovi dostalo výsady souhlasit s použitím svého vyjádření až v závislosti na vyznění celého pořadu.

21.8 Všechny nahrávky používané ve vysílání musí věcně správně vyjadřovat skutečnost, nesmějí být editovány tak, aby se změnil či zkreslil význam a kontext sdělení. Výjimku tvoří pouze humoristické a satirické pořady. Redaktor ovšem při jejich vysílání musí dát zřetelně najevo, že montáž vytváří fikci.

Příloha č. 3: Česká mediální legislativa

- zákon 132/2010 Sb. ze dne 13. dubna 2010 o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání)
- zákon 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů
- zákon 40/1995 Sb. ze dne 9. února 1995, o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb. , o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů
- zákon 483/1991 Sb. ze dne 7. listopadu 1991, o České televizi
- zákon 484/1991 Sb. ze dne 7. listopadu 1991, o Českém rozhlasu
- zákon 106/1999 Sb. ze dne 11. května 1999, o svobodném přístupu k informacím
- zákon 480/2004 Sb. ze dne 29. července 2004 o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti)
- zákon 127/2005 Sb. ze dne 22. února 2005 o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)
- zákon 348/2005 Sb. ze dne 5. srpna 2005, o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů
- vyhláška Ministerstva kultury č. 233/2001 Sb. ze dne 22. května 2001, kterou se vydává Seznam událostí značného společenského významu
- zákon č. 23/1991 Sb. ze dne 9. ledna 1991, kterým se uvozuje LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky
- usnesení vlády č. 875 + 2P ze dne 6. září 2000, o Metodickém pokynu ke sjednocení postupu orgánů veřejné správy při zajištění práva fyzických a právnických osob na poskytnutí informací podle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Mediální prostředí upravují také usnesení Rady Evropy a Evropské unie. Nejvýznamnější z nich je Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách)

Příloha č. 4: Vybraná pasáž BBC Editorial Guidelines o digitální manipulaci

DIGITAL MANIPULATION

The ability to digitally create, manipulate and copy audio-visual material, including still photographs, video and documents poses ethical dilemmas and creates the potential for hoaxing.

We should ensure that any digital manipulation, including the use of CGI or other production techniques to create scenes or characters, does not distort the meaning of events, alter the impact of genuine material or otherwise seriously mislead our audiences.

Příloha č. 5: Vybraná pasáž z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Čl. 10

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

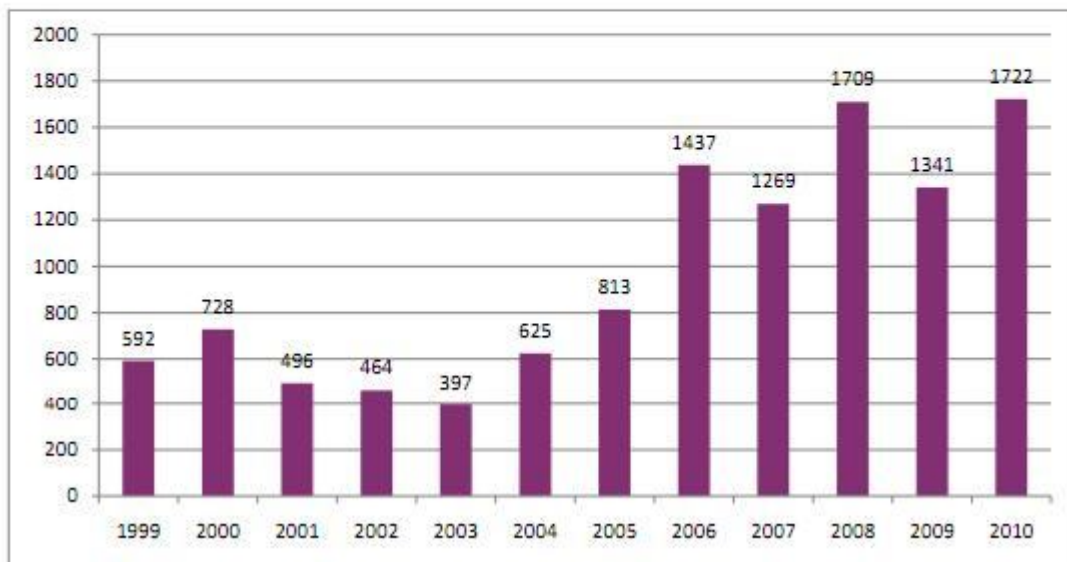
Příloha č. 6: Konkrétní data RRTV převzatá z výroční zprávy za rok 2010

Správní řízení zahájena z moci úřední pro porušení zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 40/1995 Sb., nebo zákona č. 132/2010 Sb. – vedená v průběhu roku 2010							
	zahájeno v roce 2010	spojeno a ukončeno pod novou spisovou značkou	zastavení	zastavení + upozornění	upozornění	pokuta	pořádková pokuta
CELKEM	201	4	129	32	234	95	5

Správní řízení zahájena z moci úřední a vedená pro porušení zákona č. 231/2001 Sb. v roce 2010					
	zahájeno v roce 2010	zastavení	u upozornění	zastavení + upozornění	pokuta
§ 21 zákona č. 231/2001 Sb. - změna některých skutečností a změna licenčních podmínek	5	.	37	3	.
§ 29 zákona č. 231/2001 Sb. - změna registrace	.	.	11	.	.
§ 2 odst. 1 písm. s) zákona č. 231/2001 Sb. – porušení definice sponzorování			3		
§ 31 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb. - povinnost provozovatele vysílání poskytovat objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Názory nebo hodnotící komentáře musí být odděleny od informací zpravodajského charakteru	5	4	2	3	.
§ 31 odst. 3 zákona č. 231/2001 Sb. - provozovatel vysílání je povinen zajistit, aby ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech bylo dbáno zásad objektivnosti a vyváženosti a zejména nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě jejich názory nebo názory jednotlivých skupin ve veřejnosti, a to s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě	17	5	3	1	7
§ 32 odst. 1 písm. c) zákona č. 231/2001 Sb., ve znění platném do 31.5.2010 - základní povinnosti provozovatelů vysílání a provozovatelů převzatého					

ÚKONY RADY VE SPRÁVNÍCH ŘÍZENÍCH

Následující přehled ukazuje, jaká usnesení Rada přijala v roce 2010 v rámci všech správních řízení, tj. nejen ve správních řízeních zahájených z moci úřední, ale také těch, která byla zahájena na žádost. Tyto údaje vycházejí ze zápisů Rady a obsahují pouze ta usnesení, která byla Radou přijata.

Příloha č. 7: Přehled záznamů mediálních výstupů reagujících na rozhovor ČT s Petrem Nečasem vyplývajících z rešerše

ČT24. *Nečas pro ČT: Co řeším s prezidentem, nemusí Schwarzenberg vědět.* Česká televize [online]. 28.10.2010, [cit. 2011-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ct24.cz/domaci/105593-necas-pro-ct-co-resim-s-prezidentem-nemusi-schwarzenberg-vedet/>>.

Další hádka s Nečasem je prý mediální bublina. Právo. 30. října 2010, s. 4. roč. XX

DOLEŽAL, Bohumil. *Případná koalice ODS a ČSSD v Praze je spojenectví pro udržení koryt.* Reflex [online]. 1.11.2010, [cit. 2011-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.reflex.cz/clanek/politika/39165/pripadna-koalice-ods-a-cssd-v-praze-je-spojenectvi-pro-udrzeni-koryt.html>>.

Jac. *Nečas couvá. S knížetem se prý vůbec nehádá.* Parlamentnilisty.cz [online]. 29.10.2010, [cit. 2011-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/article.aspx?rubrika=1388&clanek=179624>>.

Jac. *Nečas odpálkoval knížete. Do jeho porad s Klausem mu prý nic není.* Parlamentnilisty.cz [online]. 28.10.2010, [cit. 2011-02-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/article.aspx?rubrika=1401&clanek=179492>>.

Nečas: *Schwarzenberg nemusí vědět, o čem se bavím s Klausem.* Tyden.cz [online]. 28.10.2010, [cit. 2011-02-23]. Dostupný z WWW: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/necas-schwarzenberg-nemusi-vedet-o-cem-se-bavim-s-klausem_184636.html>.

Materiál ve znění z ct24.cz pak přebírala i další média, mezi nimi třeba ceskamedia.cz.

Příloha č. 8: Reakce vlády ČR a Ministerstva zahraničí ČR (z 29. října 2010) na materiál České televize ve věci Nečas vs. Schwarzenberg

O společné evropské politice jedná vláda, mediální spekulace o "přestřelkách" jsou nesmyslné

V médiích se dnes objevila informace, že premiér nekoordinuje zahraniční politiku s ministrem zahraničí. Uvádíme tuto zavádějící interpretaci sdělovacích prostředků na pravou míru.

Televizní zpravodajství uvedlo, že „ministr zahraničí Karel Schwarzenberg si tento týden (v pondělí) postěžoval, že nemá ponětí, o čem se před summitem EU premiér s prezidentem radili. Byl to přitom on, kdo v Lucemburku na zasedání ministrů zahraničí hájil české zájmy a v podstatě předjednával agendu pro premiéra Nečase.“

Mandát a postoje České republiky pro jednání na Evropské radě projednávají všichni ministři na Výboru pro evropské záležitosti na úrovni vlády, která mandát pro premiéra schvaluje. Vzhledem k významu témat probíhající Rady byla diskuse zevrubná a vstupovalo do ní více

členů vlády a také představitelé České národní banky. Předseda vlády s mandátem seznámil jak poslance v příslušném výboru, tak všechny senátory, ve středu 27. října. Nic tedy neprobíhalo za zavřenými dveřmi a stranou od rezortu zahraničních věcí, jak mediální spekulace naznačují. Předseda vlády se o evropské agendě zmínil pochopitelně i na páteční schůzce 22. října u prezidenta republiky, kdy se omlouval ze své neúčasti na oslavách státního svátku. I to je projev dobře koordinované evropské politiky, nikoli důvod k zavádějícím interpretacím.

Spekulace o jakékoliv neinformovanosti členů vlády nebo o slovních přestřelkách jsou nesmyslné a vytvářejí nepravdivou virtuální mediální realitu.

Příloha č. 9: Přepis kritické části neformálního rozhovoru časopisu LUI s Mirkem Topolánkem

LUI: Pane předsedo, zkuste pěti slovy popsat klasického homosexuála, jak ho vidíte vy?

Normální člověk, který bojuje za svá práva (...)

LUI: Zkusme přídavná jména.

Přídavná jména? Tak já to neřeším, když ten problém mám vyřešený, tak nemám potřebu vymýšlet nějaká přídavná jména.

LUI: Tak něčím jsme specifičtí a dají se najít nějaké vlastnosti, dá se najít něco, co je společný.

Po mě chceš něco, co já neřeším. (...) Ty po mě chceš to klišé a jestli nechci něco přehrávat a kdybys mě neřekl, tak já bych to neřešil sám od sebe. Takže já neumím dát dohromady specifická adjektiva pro ty negaye.

LUI: Mě zajímá vaše představa...

To neumím říct, sice mám představu, že Češi jsou nějakí... více rovnostářští, více závistiví, malost, připosratost, ale tohle neumím...

LUI: OK, tak jo, děkuji za odpovědi. (...) Ale já bych chtěl nějakou tu jinakost, vymezit jinakost ženský nebo chlapa...

(...) To ale o tom člověku nevyovídá vůbec nic. (...) Já to nehledám, já to necítím jako problém. Já vím, co chceš slyšet.

LUI: Já jsem chtěl slyšet pět adjektiv?

Co ti mám říct? Gustav Slamečka, když jde opravdu do tuhého, opravdu do tuhého, tak jako ministr mám pocit, že uhne. A to ten Fischer prostě je Žid není to gay, a ten uhne ještě dřív. To přeci nesouvisí, s tím, že je gay, to souvisí s jeho charakterem, to nesouvisí s tím, že je gay.

Příloha č. 10: Způsob zobrazení kontroverzního výroku Mirka Topolánka ve zpravodajství TV Nova

Zdroj: archiv autorky

Příloha č. 11: Vyjádření TV Prima pro správní řízení vedené Radou pro rozhlasové a televizní vysílání ve věci rozhovoru Mirka Topolánka pro časopis LUI

Účastník se k věci vyjádřil dopisem doručeným Radě pod č.j. 6452/2010. Provozovatel ve svém vyjádření uvádí, že se vytýkaného porušení zákona nedopustil, neboť Účastník řízení je toho názoru, že dané zákonné ustanovení dopadá pouze na otázky, které mají celospolečenský přesah a politický charakter. Reportáže nepojednávaly o problematice ve své podstatě politické. Jednalo se pouze o otázku, zda je adekvátní, pokud veřejně činný člověk (ať už je představitelem jakékoli politické strany či myšlenkového směru) komunikuje způsobem, kterým (nejen v souvislosti s rozhovorem pro časopis Lui) komunikoval pan Mirek Topolánek. Reportáž vysílaná dne 21. března 2010 obsahovala jasné sdělení o tom, co je problematickou stránkou předmětných výroků Mirka Topolánka (moderátorka na začátku reportáže: „*Předseda ODS má co vysvětlovat. Při focení pro časopis LUI urazil premiéra a ministra dopravy. O Janu Fischerovi prohlásil, že je to Žid a uhne. Podobně mluvil i o Gustavu Slámečkovi, u kterého zdůraznil, že je gay. Obul se ale i do křesťanů nebo voličů ČSSD*“). Reportáž ze dne 21. března 2010 obsahovala i odkaz na zdroj informací, jímž byl blesk.cz. V reportáži zaznělo, že slova Mirka Topolánka byla vytržena z kontextu (jednak v rámci informace o dopisu Mirka Topolánka zasláném médiím a jednak v rámci vyjádření Gustava Slámečky). V citaci vyjádření Gustava Slámečky dále zaznělo, že názory Mirka Topolánka nejsou ani antisemitské ani homofobní.

Příloha č. 12: Vyjádření České televize pro správní řízení vedené Radou pro rozhlasové a televizní vysílání ve věci rozhovoru Mirka Topolánka pro časopis LUI

Účastník se k věci vyjádřil dopisem doručeným Radě pod č.j. 4556/2010. Provozovatel ve svém vyjádření uvádí, že se vytýkaného porušení zákona nedopustil, neboť reportáž obsahovala klíčové výňatky z interview M. Topolánka s časopisem LUI. Šlo o standardní reportáž, opírající se o standardní postupy. Ve zpravodajském pořadu typu Události jen zcela výjimečně zaznívají výroky celé, a už vůbec se v ní neobjevují záznamy celých nesestříhaných rozhovorů. To neumožňuje ani stopáž ani formát, ať už je řeč o celém pořadu nebo o jednotlivém příspěvku. Je zcela obvyklé, že se v reportáži objevují pouze části rozhovorů, zatímco jsou jiné pasáže parafrázovány a souvislost mezi jednotlivými originálními částmi je postižena v tzv. asynchronu, tzn. v redaktorem namluvené části příspěvku. Reportáž byla zpracována obvyklým způsobem, že standardně postihla dané téma (tlak k odstoupení tehdejšího předsedy ODS) i jednotlivé souvislosti (konkrétní kontroverzní výroky pro magazín LUI, doložené autentickým záznamem).